

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
рішень Європейського суду
з прав людини
(травень 2021 року)

Зміст

Стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (право на життя)	4
PENATI v. Italy: кримінальне розслідування обставин убивства дитини своїм батьком під час зустрічі, організованої органами влади – відсутність порушення	4
Стаття 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність)	7
MANZANO DIAZ v. Belgium: недоведення до відома заявника проєкту рішення судді-доповідача у справі про оскарження його примусової ізоляції, а також незавчасне доведення до його відома міркувань Генерального адвоката, що вперше були подані під час судового засідання – відсутність порушення	7
Стаття 6 Конвенції (право на справедливий суд)	10
XERO FLOR w POLSCE sp. z o.o. v. Poland: розгляд конституційної скарги суддею, обраним до Конституційного суду з порушенням установлені законом процедури – порушення	10
BEG S.P.A. v. Italy: розгляд справи третейським суддею, який не був неупередженим з огляду на наявність професійних зв'язків з однією зі сторін спору – порушення	13
ATIMA LIMITED v. Ukraine: невинуватене позбавлення права власності підприємства-заявника за відсутності будь-якої компенсації – порушення	15
Стаття 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя)	22
VALDÍS FJÖLNISDÓTTIR AND OTHERS v. Iceland: відмова у визнанні сімейної пари батьками дитини, народженої за кордоном за допомогою сурогатного материнства – відсутність порушення	22
M.K. v. Luxembourg: поміщення під опіку вразливої особи похилого віку у зв'язку з надмірним витрачанням коштів – відсутність порушення	25
BIG BROTHER WATCH AND OTHERS v. The United Kingdom, CENTRUM FÖR RÄTTVISA v. Sweden: масовий збір розвідувальних даних та комунікаційної інформації від провайдерів послуг зв'язку: в частині – порушення, в частині – відсутність порушення Конвенції	28

J.L. v. Italy: обґрунтування судом свого рішення у справі про зґвалтування стереотипними міркуваннями стосовно поведінки і приватного життя потерпілої заявниці – порушення	35
Стаття 10 Конвенції (свобода вираження поглядів)	40
AKDENİZ AND OTHERS v. Turkey: заборона поширення інформації стосовно розслідування тверджень про корупційні діяння – порушення свободи вираження поглядів журналіста	40
KILIN v. Russia: засудження за розміщення в мережі «Інтернет» контенту з наміром підбурити до насильства щодо осіб неросійської національності – відсутність порушення	45
HALET v. Luxembourg: накладення кримінального штрафу за розкриття працівником компанії її службових документів, що не мали значного інтересу для суспільства, у ЗМІ – відсутність порушення	50
AMAGHLOBELI AND OTHERS v. Georgia: притягнення до відповідальності журналістів за недотримання ними вимог закону при здійсненні своєї професійної діяльності – відсутність порушення	54
Стаття 14 Конвенції (заборона дискримінації)	58
YOCHEVA AND GANEVA v. Bulgaria: дискримінаційна відмова в наданні допомоги, що призначається в разі виховання дитини одним з батьків, інший з яких помер, матері-одиначці дітей невідомого батька – порушення	58
Стаття 3 Першого протоколу до Конвенції (право на вільні вибори)	61
CAAMAÑO VALLE v. Spain: виправдане й індивідуалізоване позбавлення особи з вадами розумового розвитку права брати участь у виборах (права обирати) – відсутність порушення	61
Стаття 2 Протоколу № 4 до Конвенції (свобода пересування)	64
STETSOV v. Ukraine: відсутність можливості перегляду заборони на виїзд із країни, поки заявник не сплатить повну суму боргу – порушення	64
Terheş v. Romania: обмеження, запроваджені державою для боротьби з COVID-19 – скарга визнана неприйнятною	66
Рішення ЄСПЛ, ухвалені проти України	69
3 Рішення, ухвалені ЄСПЛ за період із 03.05.2021 по 31.05.2021	

СТАТТЯ 2 КОНВЕНЦІЇ (ПРАВО НА ЖИТТЯ)

PENATI v. Italy (№ 44166/15)

Обставини справи

Справа стосувалась умисного вбивства восьмирічної дитини своїм батьком під час організованого соціальними службами побачення сина з батьком у межах приміщення муніципалітету.

Щоб залишитися наодинці із сином, його батько попросив єдиного присутнього вихователя С. П. постукати у двері до соціального працівника, оскільки йому нібито потрібно було поговорити із цим працівником. Після того як С. П. пішов, батько вистрелив у сина; вихователь відразу повернувся на місце події; оскільки дитину не було смертельно поранено, вихователь намагався схопити її за руки, щоб віддалити від батька. Після цього батько погрожував ножем вихователю та особам, які втрутились, а потім завдав понад 20 ножових поранень дитині і вчинив самогубство.

На час подій у цій справі дитина перебувала під опікою муніципального органу опіки й піклування, відповідального за проведення побачень (контактних сесій) в умовах загострення конфлікту між батьком та матір'ю дитини (заявницею).

У своїй скарзі до Суду заявниця, посилаючись на статтю 2 Конвенції, стверджувала, що національні органи влади не виконали свого позитивного зобов'язання за цим положенням, не вживши всіх необхідних заходів для захисту життя дитини.

З точки зору процесуального аспекту цієї статті Конвенції заявниця скаржилася, що органи влади не провели розслідування цієї трагічної події, покликаного з'ясувати всі обставини смерті дитини.

Оцінка Суду

Прийнятність: Вирішуючи питання прийнятності скарги за матеріальним аспектом статті 2 Конвенції, ЄСПЛ вказав на наявність досягнутої мирової угоди у справі за позовом заявниці до кооперативу, в якому працював вихователь С. П., про відшкодування шкоди. ЄСПЛ дійшов висновку, що, погодившись на суму компенсації в 100 000 євро та відмовившись від будь-яких претензій до інших сторін мирової угоди, заявниця більше не могла вважатися «жертвою» з точки зору матеріального аспекту статті 2 Конвенції, а тому скарга за цим аспектом була відхилена як несумісна *ratione personae* з положеннями Конвенції й була визнана непринятною.

Особливість цієї справи полягала в тому, що на час вбивства дитина заявниці перебувала під опікою державного муніципального органу, відповідального за проведення побачень між батьком та сином у захищеному середовищі та забезпечення відповідного нагляду з метою попередження будь-якої шкоди. Таким чином, це побачення, що відбулось у громадському місці, було результатом рішення, ухваленого лише державним органом, та організовано винятково ним.

Усталена практика Суду в цій сфері вимагає суворого дотримання зобов'язання провести офіційне кримінальне розслідування, що відповідає мінімальним критеріям ефективності. У попередніх справах Суд надавав важливе значення факту того, що жертви перебували під відповідальністю держави, незважаючи на результати цивільного провадження, що стосувалося лише матеріального аспекту скарги.

Тому ця справа стосувалася ситуації, за якої необхідна судова реакція за своїм характером є кримінальною, і заявниця не втратила свого статусу жертви за процесуальним аспектом своєї скарги за статтею 2 Конвенції.

Крім цього, статус заявниці як жертви мав би бути оцінений у світлі її скарги за процесуальним аспектом статті 2 Конвенції. Вона не стверджувала, що окрема особа або організація були відповідальними за смерть її сина, а скаржилася на неефективність розслідування в більш широкому сенсі, оскільки воно не було здатним відновити події та встановити винних осіб.

Із цієї точки зору предмет мирової угоди (дружнього врегулювання), єдиними іншими сторонами якої були кооператив, у якому працював С. П. і якого виправдовували на кожному з етапів проваджень, та муніципальний орган, не відповідав скаргам заявниці до Суду. Крім того, в пункті 4 угоди заявниця зберегла за собою право звернення до судів за межами Італії «стосовно можливої відповідальності фізичних осіб, організацій чи установ, окрім тих, що є сторонами угоди».

За цих умов, навіть якби вони продовжувалися на спірних підставах, малоімовірно те, що порушене заявницею цивільне провадження, в ході якого її вимоги вже були відхилені судом першої інстанції і яке перебувало на стадії апеляційного розгляду, прояснило б усі обставини справи та встановило б винних осіб, як цього вимагає стаття 2 Конвенції.

Зрештою, Уряд уточнив, що факт того, що заявниця відмовилася від будь-якого права на компенсацію після досягнення угоди, сам по собі не тягне за собою втрату статусу жертви.

По суті: Заявниця мала змогу подати свої скарги до судів завдяки засобам правового захисту, доступним їй за національним законодавством, з метою пролиття світла на обставини смерті її сина. Вона подала свою скаргу до Округового суду в березні 2009 року. Упродовж розслідування поліція за клопотанням прокуратури допитала низку свідків. Після цих допитів у жовтні

2009 року було підготовлено звіт, який було доповнено показаннями, отриманими адвокатом заявниці. Крім того, заявниця окремо давала показання в ході провадження та мала змогу доповнити свою скаргу.

У світлі отриманих доказів суд першої інстанції своїм рішенням від лютого 2012 року виправдав трьох осіб, визначених заявницею як таких, які несли головну відповідальність за події. Суд узяв до уваги те, що в цьому випадку матеріалізація ризику не була передбачуваною і що відповідальність працівників соціального органу була обмежена забезпеченням належного розвитку дитини та не поширювалася на її фізичну безпеку.

Після ухвалення Апеляційним судом свого рішення в липні 2013 року, за яким лише одну особу було притягнуто до кримінальної відповідальності, Касаційний суд скасував це рішення без призначення нового розгляду і на основі переважно тих самих аргументів суду першої інстанції виправдав цю особу.

Це кримінальне провадження тривало 4 роки в межах трьох рівнів юрисдикції, а тому відповідало вимогам оперативності за статтею 2 Конвенції.

Що стосується ефективності розслідування, то органи влади вжили розумних доступних заходів для отримання доказів щодо події. Було отримано низку показань свідків, проведено розтин тіл батька та сина, а також токсикологічну експертизу останнього; органам влади було надано необхідні для оцінки фактів звіти, зокрема звіти соціальних служб та висновки психологів щодо заявниці та батька дитини.

Оскільки зобов'язання, покладені на державу-відповідача, є зобов'язанням засобів, а не результату, факт того, що троє обвинувачених були виправдані, сам по собі не був достатнім для висновку про невідповідність кримінального провадження стосовно смерті дитини вимогам статті 2 Конвенції.

Окрім того, порушене заявницею цивільне провадження завершилось укладенням мирової угоди між сторонами в жовтні 2017 року, і їй було присуджено значну суму коштів.

Висновок

Відсутність порушення статті 2 Конвенції (право на життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 11 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 5 КОНВЕНЦІЇ (ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ)

MANZANO DIAZ v. Belgium (№ 26402/17)

Обставини справи

На момент подачі своєї заяви до суду заявник перебував у закладі надання психіатричної допомоги. Починаючи із червня 2004 року, стосовно нього тричі ухвалювалися рішення про примусову ізоляцію / перебування в цьому закладі (востаннє в жовтні 2007 року). Заявник перебував у цьому закладі безперервно з моменту ухвалення останнього рішення.

У 2016 році заявник, вказуючи на недоліки проваджень, за результатами яких були ухвалені рішення про його примусову ізоляцію, просив Раду соціального захисту негайно ухвалити рішення про незаконність його перебування в закладі та нове рішення про його звільнення. Як альтернативу заявник просив дозволу на прогулянки. У результаті Рада вказала на відсутність повноважень із розгляду законності або доцільності рішень про примусову ізоляцію та продовжила ув'язнення заявника. Це рішення було підтримано апеляційним судом.

Заявник подав касаційну скаргу, серед іншого вказуючи на порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Його скарга була відхилена.

Заявник, окрім іншого, стверджував про порушення принципу рівності сторін і принципу змагальності провадження в ході провадження в Касаційному суді у зв'язку з повідомленням генерального адвоката (*the advocate-general*) про проект рішення судді-доповідача, проте недоведенням його до відома заявника, а також у зв'язку з обмінами між генеральним адвокатом та Касаційним судом або між генеральним адвокатом та суддею-доповідачем. У цьому аспекті заявник посилався на пункт 1 статті 6 Конвенції.

ЄСПЛ вирішив розглядати скаргу за пунктом 4 статті 5 Конвенції.

Оцінка Суду

Навіть якщо припустити, що пункт 1 статті 6 Конвенції був застосовним у його цивільному аспекті, пункт 4 статті 5 Конвенції становив *lex specialis* до цього положення.

1. Заявник скаржився, що направлення проекту рішення судді-доповідача генеральному адвокату, а не самому заявнику та обмін між ними до проведення судового засідання становили порушення принципів рівності сторін та змагального провадження.

За національним законодавством генеральний адвокат Касаційного суду не мав статусу сторони провадження. Він / вона були членами державного офісу

юрисконсультів (State Counsel's office) при Касаційному суді, який, на відміну від прокуратур при судах нижчої інстанції, не здійснював державного обвинувачення, окрім виняткових обставин, незастосовних до цієї справи, не порушував провадження в цьому суді та не мав характеру / статусу відповідача. Головне завдання генерального адвоката полягало в допомозі Касаційному суду та сприянні послідовності судової практики з дотриманням суворої об'єктивності.

Тому принцип рівності не може застосовуватись у справі, схожій на цю, де не було ні сторони обвинувачення, ні іншої протилежної сторони в ході провадження в Касаційному суді. Факт, на який посилався заявник про те, що генеральний адвокат Касаційного суду не був членом колегії цього суду, не був достатнім для демонстрації того, чому він мав розглядатись в ролі опонента заявника в ході провадження, що є попередньою умовою для твердження про порушення принципу рівності сторін. З іншого боку, оскільки думка генерального адвоката мала за мету консультувати суд і, відповідно, впливати на його рішення, принцип змагального провадження має бути дотриманий.

Проект рішення судді-доповідача, члена колегії суддів, яка розглядала справу заявника, є не доказом, наданим однією зі сторін, який може вплинути на рішення суду, а документом, підготовленим у суді, що становить частину підготовки остаточного рішення. Відповідно, внутрішній робочий документ такого виду, який був службовим / конфіденційним, не підпадав під сферу дії принципу змагального провадження.

Готуючи свої міркування та приймаючи позицію, висловлену публічно, генеральний адвокат незалежно від того, чи дотримувався він тієї ж думки, що й суддя-доповідач, посилався, зокрема, на проект рішення останнього. Тому ці міркування в тій частині, в якій вони відтворюють думки судді-доповідача, потенційно дають сторонам змогу краще зрозуміти вирішальні докази у справі та їх тлумачення судом. Таким чином, ця конкретна особливість надала їм можливість відреагувати до того, як судді ухвалють рішення. Тому не можна стверджувати про те, що це саме по собі підриває справедливість провадження в Касаційному суді.

Окрім того, в цій справі не було жодних обговорень між суддею-доповідачем та генеральним адвокатом після надіслання першим свого проекту рішення.

2. Заявник також стверджував про порушення принципу рівності сторін та принципу змагального провадження у зв'язку з тим фактом, що міркування генерального адвоката не були доведені до його відома до судового засідання, на якому вони були просто представлені в усній формі, в той час як Касаційний суд, імовірно, був ознайомлений із цими міркуваннями до початку судового розгляду.

Крім факту того, що не було продемонстровано, чому генеральний адвокат мав би розглядатись у ролі опонента заявника в ході провадження в Касаційному суді, заявник не надав конкретних доказів на підтримку своєї скарги, що Касаційний суд

ознайомився з міркуваннями генерального адвоката до судового розгляду чи що він ухвалив рішення до того, як ці міркування були представлені публічно на судовому засіданні. Відповідно, заявник, Касаційний суд та суспільство дізналися зміст та суть міркувань генерального адвоката в момент, коли він їх усно представив під час судового засідання на основі підготовленого ним меморандуму.

Тому в заявника не було законних підстав стверджувати, що його було поставлено у явно невігідне становище порівняно з будь-ким, оскільки він не ознайомився з міркуваннями генерального адвоката до судового засідання. Крім того, сторона провадження не може отримати з права на рівність змагальних можливостей право на те, щоб до судового засідання були доведені до відома міркування, що не були доведені до відома іншої сторони або судді-доповідача чи суддів.

Зрештою, згідно з Кодексом про судочинство заявник мав можливість відповісти на усні міркування генерального адвоката шляхом надання своїх усних зауважень під час судового засідання, клопотаючи про оголошення перерви або надання тексту меморандуму для його обговорення на конкретний період. За обставин цієї справи заявник не продемонстрував, що йому не дозволили скористатися такою можливістю.

З урахуванням наведеного заявник не міг стверджувати, що його було поставлено у становище, що суперечило вимогам пункту 4 статті 5 Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення пункту 4 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 18 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 6 КОНВЕНЦІЇ (ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД)

XERO FLOR w POLSCE sp. z o.o. v. Poland (№ 4907/18)

Обставини справи

Справа стосувалася спроб компанії-заявника отримати компенсацію від держави за шкоду, завдану її продукції (торфу) дикими тваринами. Зокрема, у 2012 році компанія-заявник звернулася до суду з відповідною вимогою, проте їй було присуджено лише 60 % того, що вона вимагала. Компанія-заявник не змогла отримати компенсацію через національні суди. Хоча вона неодноразово зверталася до Конституційного суду з проханням про передачу питання конституційності відповідного закону, суди першої та апеляційної інстанцій відхиляли це клопотання. Зрештою, компанія-заявник подала конституційну скаргу, яка у 2017 році була визнана Конституційним судом неприйнятною. До колегії суддів, яка вирішувала цю справу, входив суддя М. М., якого обрав новий Сейм (нижня палата Парламенту), незважаючи на те, що на його посаду вже було обрано суддю попереднім Сеймом.

Компанія-заявник у цій справі є юридичною особою з місцем розташування в Польщі. Вона є провідним виробником рулонів торфу.

Упродовж низки років, компанія-заявник брала участь у судовому спорі з приводу шкоди, завданої її торфу дикими кабанями та оленями. У 2012 році вона звернулася з позовом до Державного казначейства про відшкодування шкоди, завданої дикими тваринами її торфу восени 2010 року та навесні 2011 року. У своїх вимогах компанія-заявник вказувала, що зниження відсоткових ставок для розрахунку компенсації за сільськогосподарські культури, передбачене в Законі про мисливство та Постанові Міністра екології 2010 року, стосувалося лише однорічних культур. Компанія-заявник також вказувала, що таке обмеження рівня компенсації, що впливає з підзаконних нормативно-правових актів, не має застосовуватися до її справи, оскільки було неконституційним.

Проте, посилаючись на висновок експертизи, проведеної за рішенням суду, Регіональний суд встановив, що торф не був багаторічною культурою, і, застосовуючи Постанову 2010 року для розрахунку шкоди, лише частково задовольнив позов компанії-заявника, присудивши близько 60 % суми, яка вимагалася.

Апеляційний суд підтримав висновки судів нижчих інстанцій та у 2014 році відхилив скаргу компанії-заявника. Далі у 2015 році Верховний суд відмовив у розгляді її касаційної скарги. У ході цих проваджень компанія-заявник послідовно, проте безуспішно просила, щоб суди направили правові питання

стосовно конституційності Закону про мисливство та Постанови 2010 року до Конституційного суду.

Зрештою, компанія-заявник подала конституційну скаргу, повторивши свої заперечення з конституційності Закону та Постанови, проте Конституційний суд більшістю голосів (3 проти 2) у 2017 році вирішив, що її скарга була неприйнятною.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, компанія-заявник скаржилася на відмову судів у направленні правових питань конституційності Закону про мисливство та Постанови 2010 року до Конституційного суду.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, компанія-заявник також стверджувала, що колегія з 5 суддів Конституційного суду, яка розглядала їхню справу, була сформована в порушення Конституції. Зокрема, суддя М. М., обраний новим Сеймом, незважаючи на те, що ця посада вже була зайнята іншим суддею, обраним попереднім Сеймом.

Наостанок компанія-заявник стверджувала про порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з неможливістю отримати повну компенсацію шкоди, завданої їй майну.

Оцінка Суду

Право на справедливий судовий розгляд

Компанія-заявник стверджувала, що обґрунтування загальних судів було недостатнім і що питання конституційності закону мали б бути направлені до Конституційного суду.

ЄСПЛ нагадав, що деталізовані рішення суду мають важливе значення, проте це не обов'язково вимагає відповіді на кожне питання. ЄСПЛ визнав, що не існує права на передачу справи до іншого національного суду для ухвалення попереднього рішення.

Проте в цій справі ЄСПЛ з'ясував, що національні суди не відповіли на аргумент компанії-заявника про те, що застосоване до його справи право, яке обмежує рівень компенсації, не відповідало Конституції, хоча це питання ним підіймалось декілька разів. Національні суди не виконали свого обов'язку за Конвенцією з надання обґрунтованого рішення у зв'язку з їхньою відмовою передати відповідне правове питання до Конституційного суду, що в результаті призвело до порушення права компанії-заявника на справедливий суд.

Право на суд, встановлений законом

Насамперед Суд вирішив, що пункт 1 статті 6 Конвенції був застосовним до провадження в Конституційному суді та відхилив заперечення Уряду щодо цього.

Компанія-заявник вказувала, що обрання в грудні 2015 року трьох суддів разом із суддею М. М. до Конституційного суду було результатом стверджувано

неправомірної процедури і становило порушення права на суд, встановлений законом.

ЄСПЛ зіслався на своє рішення у справі *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland*, в якому визначив сферу охоплення та суть / зміст поняття «суд, встановлений законом». Велика Палата розробила трискладовий тест того, чи конкретні призначення становлять порушення Конвенції: чи має місце явне порушення національного законодавства; чи дозволяло таке призначення діяти суду зі збереженням верховенства права та розподілу влади; якою була оцінка національних судів стосовно призначення. Відповідно, Суд розглянув, чи відповідна судова виборча процедура мала наслідком позбавлення компанії-заявника його права на «суд, встановлений законом» у світлі цього трискладового тесту.

ЄСПЛ встановив, що Президент Польщі відмовив у приведенні до присяги трьох суддів, які законно були обрані в жовтні 2015 року попереднім Сеймом. Суд також встановив, що новий склад Сейму в грудні 2015 року обрав трьох нових суддів, зокрема і суддю М. М., на посади, які вже були зайняті. ЄСПЛ не вбачив підстав для незгоди з висновками Конституційного суду про те, що ці недоліки становили явні порушення національного законодавства при призначенні цих суддів. ЄСПЛ встановив, що дії органів законодавчої та виконавчої влади, зокрема недотримання органами влади відповідних рішень Конституційного суду, було пов'язано з оскарженням (з метою узурпації) ролі Конституційного суду як єдиного органу тлумачення Конституції та конституційності закону.

Тому ЄСПЛ дійшов висновку, що компанії-заявнику було відмовлено в її праві на «суд, встановлений законом» з огляду на недоліки, допущені, зокрема, при призначенні судді М. М.

Таким чином, права компанії-заявника у зв'язку із цим були порушені.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) стосовно права на справедливий суд.

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо права на суд, встановлений законом.

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 7 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

BEG S.P.A. v. Italy (№ 5312/11)

Обставини справи

Справа стосувалася розгляду судом спору, пов'язаного з укладеною угодою про постачання / споживання гідроелектроенергії в Албанії, за участю компанії-заявника та ENELPOWER – компанії, що була відокремлена від ENEL, колишньої державної енергетичної компанії, надавача послуг електроенергії та газу. Компанія-заявник, зокрема, посилялася на упередженість колеги суддів третейського суду із суддею Н. І., який входив до складу ради ENEL та працював у цій компанії юристом.

Компанія-заявник у цій справі провадить діяльність в Італії у сфері будівництва та експлуатації гідроелектростанцій і встановлення джерел відновлювальної енергії.

У 1996 році компанія-заявник зв'язалася з ENEL, щоб з'ясувати, чи зацікавлена вона у наданні / постачанні електроенергії, виробленої гідроелектростанцією, яку вона будує в Албанії. На час подій у справі Н. І. був віцепрезидентом та членом ради ENEL. ENEL у 2000 році оголосила свій інтерес та зрештою уклала угоду між Veg S.p.a. та ENELPOWER S.p.a. (яка була нещодавно відокремлена, проте все ще належала ENEL).

Згідно із цією угодою всі майбутні спори підлягали розгляду Арбітражною Палатою Римської Торгової Палати (далі – Палата). Розбіжності виникли в середині 2000 року, коли ENELPOWER була незадоволена аудитом концесії компанії-заявника в Албанії. Компанією-заявником було порушено арбітражне провадження, адже вона вимагала припинення договору про співробітництво та відшкодування шкоди, завданої на суму близько 130 млн євро.

28 грудня 2000 року ENELPOWER призначила Н. І. своїм третейським суддею. Приблизно в той самий час Н. І. був представником ENEL у цивільному провадженні.

За твердженнями Уряду, 25 листопада 2002 року Палата відхилила всі зустрічні вимоги компанії-заявника, проте третейський суддя Г. Г., призначений компанією-заявником, відмовився підписувати це рішення; з її слів, жодних рішень ухвалено не було і Г. Г. ніколи не висловлював свого наміру не підписувати його.

Veg S.p.a. стало відомо, що Н. І. працював юристом в ENEL. Палата ухвалила своє рішення 25 листопада 2002 року, відхиливши вимоги й, зокрема, відмовила в задоволенні скарг Г. Г. і щодо відводу Н. І. Окружний суд Рима також двічі відхилив клопотання про відвід Н. І.

У невстановлену дату заявник подав скаргу на Палату за неналежне здійснення своїх обов'язків / халатність, вимагаючи відшкодування шкоди у розмірі 374 482,91 євро, проте вона була відхилена Окружним судом Рима. Серед іншого суд вказав, що Палата не може бути відповідальною за те, що Н. І. не оголосив про наявність конфлікту інтересів, і що вона не мала обов'язку вимагати розкриття явно негативної інформації.

Компанія-заявник оскаржила це рішення. Її скаргу спочатку відхилив Апеляційний суд Рима, а потім Касаційний суд 15 листопада 2010 року. Останній суд вказав, що наявність зв'язку між Н. І. та ENELPOWER, що призвело до «узгодження інтересів» в конкретному результаті цього спору, продемонстровано не було.

Посилаючись на статтю 6 Конвенції, компанія-заявник скаржилася, що третейський суддя Н. І. з огляду на його професійні зв'язки з ENEL не був неупередженим, посягаючи на її права.

Оцінка Суду

Уряд стверджував, що, узгоджуючи вирішення спору третейським судом, сторони добровільно відмовилися від деяких своїх прав за Конвенцією. ЄСПЛ повторив, що пункт 1 статті 6 Конвенції надає кожному право, щоб будь-яка скарга стосовно її / його цивільних прав на обов'язків була розглянута судом чи трибуналом. Суд / трибунал має бути незалежним та неупередженим.

Сторонами не оскаржувалося те, що арбітражне провадження було проведено добровільно. Проте ЄСПЛ підкреслив, що це рішення з боку Veg S.p.a. було ухвалено до призначення Н. І. третейським суддею. ЄСПЛ не погодився з аргументом Уряду, що факт того, що Veg S.p.a. не оскаржила відсутність явно негативного розголошення, свідчило про відмову від свого права на врегулювання спору незалежним та неупередженим судом. ЄСПЛ вказав, що наведені національними судами та Урядом причини були засновані на презумпції обізнаності того, що компанія-заявник знала про професійну діяльність Н. І., і що жодних реальних доказів підтвердження цьому не було. Суд також зазначив, що компанія-заявник не відмовилася від свого права на те, щоб суди гарантували незалежність третейського провадження і дотримання національного законодавства.

ЄСПЛ відзначив, що Н. І. діяв як юрист ENEL при призначенні третейського судді і що ця компанія володіла 100 % акцій ENELPOWER, а тому він мав тісні зв'язки на час подій. Також у світлі того, що Н. І. раніше був віцепрезидентом та входив до ради ENEL, ЄСПЛ дійшов висновку, що побоювання Veg S.p.a стосовно неупередженості Н. І. були об'єктивно виправданими.

Тому було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 20 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

ATIMA LIMITED v. Ukraine¹ (№ 56714/11)

Обставини справи

8 лютого 2007 року Київська міська рада (далі – Рада) прийняла програму приватизації комунального майна територіальної громади міста Києва (далі – громада) на 2007–2010 роки. 12 липня 2007 року Рада внесла зміни до цієї програми, включивши, серед іншого, компанію К. до переліку компаній, що продаються. Громада в особі Ради володіла 80 % акцій цієї компанії.

Після публічного продажу, організованого компанією У. 21 липня 2009 року, компанія N. 29 липня 2009 року викупила в Ради понад 80 % акцій компанії К.

2 липня 2010 року компанія N. продала деякі із цих акцій декільком компаніям (підприємству-заявникові включно). Відповідно до договору купівлі-продажу підприємство-заявник повинно було стати власником придбаних акцій у момент, коли вони будуть зараховані на належний йому рахунок цінних паперів, відкрий з компанією F.S.U., що виконує функції депозитарію; виписка з рахунку цінних паперів компанії-заявника була б документом, що підтверджує передачу йому майнових прав на акції. Того ж дня нотаріус засвідчив цей договір та вніс інформацію про нього до відповідного реєстру, а компанія F.S.U. видала підприємству-заявникові виписку про те, що акції, придбані нею в компанії N., зараховані на його рахунок.

10 серпня 2010 року підприємство-заявник виплатило компанії N. 12 100 000 гривень (близько 1 157 164 євро) за вартість придбаних акцій.

Провадження, порушене прокурором проти компанії N.

У серпні 2010 року заступник Генерального прокурора (далі – прокурор), діючи в інтересах держави в особі Ради, подав позов до Господарського суду міста Києва проти компанії N., вимагаючи визнати договір від 29 липня 2009 року недійсним, визнати громаду власником акцій, які були продані компанії N., і повернути у її власність.

Підприємство-заявник просило суд дозволити йому приєднатись до провадження як третя особа, враховуючи, що воно було власником спірних акцій. Суд відхилив клопотання, ухваливши, що підприємство-заявник не надало доказів підтвердження права власності на акції.

20 жовтня 2010 року суд частково задовольнив позов прокурора, визнавши територіальну громаду власником акцій компанії К., які були продані компанії N. Зокрема, він зіслався на рішення Київського апеляційного господарського суду від 14 жовтня 2010 року (копія якого сторонами не надавалась), яким рішення від 12 липня 2007 року було визнано незаконним у частині приватизації компанії К. Щодо вимоги про визнання недійсним договору від 29 липня 2009 року суд

¹ Підготовку огляду цього рішення здійснила Бойченко Анастасія Вікторівна.

ззначив, що, ураховуючи те, що рішення від 12 липня 2007 року було незаконним, цей договір не спричиняв жодних правових наслідків а, отже, суд не міг визнати його недійсним.

Підприємство-заявник оскаржило це рішення, зазначивши, що воно було власником деяких акцій компанії К., що підтверджувалося виданою компанією F.S.U. випискою / довідкою. Відповідно, це рішення порушувало його майнові права. Крім того, на момент укладення договору від 29 липня 2009 року жодного судового рішення про скасування рішення від 12 липня 2007 року ухвалено не було. Тому підприємство-заявник просило суди відмовити в задоволенні позову прокурора.

16 грудня 2010 року Апеляційний суд дозволив підприємству-заявникові приєднатися до провадження як третя особа. 18 січня 2011 року апеляційний суд залишив у силі вищезазначене рішення в частині задоволення позову прокурора. Крім цього, він визнав недійсним договір від 29 липня 2009 року. Суд встановив, що компанія К. належала до категорії компаній, які можуть бути приватизовані за певних, установлених національним законодавством умов. Суд постановив, що в порушення цих умов жодна оцінка вартості акцій компанії К. перед приватизацією компанії не проводилася, а також жодного висновку про вартість цих акцій не було підготовлено та затверджено місцевою владою. Зокрема, публічний продаж від 21 липня 2009 року був організований компанією U., що не була ліцензованою фондовою біржею, як це вимагається згідно із законодавством. Зрештою суд постановив, що підприємство-заявник «не надало належних доказів для спростування позову прокурора».

Підприємство-заявник подало касаційну скаргу, зазначивши, що воно є власником спірних акцій та що публічний продаж 21 липня 2009 року відбувся відповідно до закону. Підприємство-заявник також стверджувало, що визнання судами нижчих інстанцій права власності громади на спірні акції призвело до позбавлення його права власності на акції, які вона придбала у компанії N. Насамкінець, посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції, підприємство-заявник стверджувало про неможливість позбавлення права власності без надання компенсації.

2 березня 2011 року Вищий господарський суд України (далі – ВГСУ) відхилив касаційну скаргу підприємства-заявника. Залишаючи рішення від 18 січня 2011 року без змін, ВГСУ погодився, що публічний продаж був організований компанією, що не була ліцензованою фондовою біржею. Таким чином, він дійшов висновку, що договір від 29 липня 2009 року порушував громадський порядок, оскільки мав на меті незаконно заволодіти майном, яке належало територіальній громаді, в порушення установленної процедури приватизації.

Провадження, розпочате підприємством-заявником проти Ради щодо компенсації

У жовтні 2013 року підприємство-заявник подало позов до Ради про відшкодування сум коштів, сплачених за придбання акцій компанії К. Воно заявило, що подає позов до Ради, оскільки серед іншого під час порушеного прокурором провадження суди, визнавши недійсним договір від 29 липня 2009 року, не застосували реституцію до сторін цього договору та не ухвалили рішення про повернення коштів, які компанія N. сплатила Раді. Більше того, договір від 2 липня 2010 року не був визнаний судами недійсним, а отже, законних підстав для підприємства-заявника подавати позов про компенсацію до компанії N. не було. Також компанія N. не допустила жодних порушень при укладанні договорів від 29 липня 2009 року та від 2 липня 2010 року, що дало б підстави для покладення будь-якої цивільної відповідальності на підприємство-заявника.

Остаточним рішенням ВГСУ 20 травня 2015 року позов підприємства-заявника відхилив.

Провадження, розпочате підприємством-заявником проти Ради щодо визнання права власності на акції

У квітні 2014 року підприємство-заявник подало ще один позов проти Ради, вимагаючи судового визнання його права власності на акції, придбані в компанії N. Посилаючись на статті 330, 388 та 658 Цивільного кодексу 2003 року та Постанову Пленуму ВГСУ від 29 травня 2013 року, підприємство-заявник стверджувало, що: воно було добросовісним набувачем за договором від 2 липня 2010 року; договір не визнавався судами недійсним; Рада не вимагала стягнення акцій з підприємства-заявника; жодного судового рішення про таке стягнення не було, оскільки рішення, ухвалені в порушеному прокурором провадженні, стосувалися лише компанії N. Якби Рада вважала, що вона є законним власником акцій, придбаних підприємством-заявником, вона могла б пред'явити до нього позов *rei vindicatio* про їх стягнення. Оскільки рішення суду із цього питання не ухвалювалось, підприємство-заявник було законним власником відповідних акцій.

Остаточне рішення про відмову в задоволенні позову ВГСУ ухвалив 21 січня 2015 року.

Провадження, розпочате компанією N. проти Ради

У грудні 2014 року компанія N. подала позов до Ради про стягнення коштів, які вона сплатила за договором від 29 липня 2009 року, разом з процентами за користування цими коштами. У своїй позовній заяві вона зазначила, що в рішеннях, ухвалених в межах порушеного проти неї провадження, суди не застосували реституцію до сторін цього договору.

Суди частково задовольнили позов, остаточне рішення ВГСУ ухвалив 14 червня 2017 року. З посиланням на практику ЄСПЛ вони визнали, що особа, яка помилково отримала майно від держави і згодом була його позбавлена, має право

на компенсацію. Таким чином, суди зобов'язали Раду виплатити компанії N. суми, які остання сплатила Раді за договором 29 липня 2009 року разом із певними сумами відсотків.

Посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції, підприємство-заявник скаржилося, що в результаті порушеного прокурором судового провадження проти компанії N. його було позбавлено права власності на акції компанії K., які воно придбало в компанії N., і у зв'язку із чим не отримало відшкодування.

Оцінка Суду

Насамперед Суд вважає, що акції, які підприємство-заявник придбало в компанії N., становили його «майно» у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції; Уряд не стверджував інакше. Справді, національні суди не зазначали, а також не було очевидним, що підприємство-заявник не було добросовісним набувачем цих акцій. Воно придбало їх у компанії N., яка так само їх придбала (очевидно, також, як добросовісний набувач) у Ради на основі рішення останньої про приватизацію компанії K. Жодного рішення суду про визнання приватизації незаконною на момент придбання акцій підприємством-заявником не було. Крім того, договір від 2 липня 2010 року, який того ж дня був засвідчений і внесений до відповідного реєстру нотаріусом, передбачав, що право власності на акції буде передано підприємству-заявнику в момент їх зарахування на належний йому рахунок, відкритий компанією, що була депозитарієм. Це було зроблено того ж дня, і депозитарій видав підприємству-заявнику виписку з рахунку, яка згідно з вищезазначеним договором була документом, що підтверджував право власності на акції (пункт 34 рішення).

Далі Суд вважав, що судові рішення, ухвалені в межах порушеного прокурором провадження, фактично призвели до втручання у право власності підприємства-заявника. Незважаючи на те, що прокурор подав свій позов лише проти компанії N., а національні суди у своїх рішеннях не ухвалювали рішення щодо права власності підприємства-заявника, до моменту подачі прокурором свого позову компанія N. вже відчужила частину акцій підприємству-заявнику, і, як встановлено вище, ці акції вже були «власністю» останнього (пункт 35 рішення).

Справді, визнання національними судами недійсним договору від 29 липня 2009 року, укладеного між Радою та компанією N., автоматично не означало, з точки зору національного законодавства та практики, що підприємство-заявник *de jure* втратило спірні акції, адже прокурор не пред'являв жодного позову *rei vindicatio* до підприємства-заявника, який би був розглянутий судами. Однак Суд вважає, що спосіб, у який національні суди розглянули справу підприємства-заявника, по суті означав, що вони, очевидно, вважали, що визнання недійсним

вищезазначеного договору також мало юридичні та фактичні наслідки для права власності підприємства-заявника на спірні акції. Дійсно, суди визнали територіальну громаду власником акцій, відчужених компанії N. за вищевказаним договором, побічно включаючи акції, які компанія N. відчужила підприємству-заявникові, незважаючи на аргументи останнього про право власності на ці акції, і що визнання територіальної громади власником спірних акцій призвело до позбавлення його права власності (пункт 36 рішення).

Ця оцінка національних судів, які розглянули права підприємства-заявника на спірні акції в порушених прокурором провадженнях, додатково підкріплювалася рішеннями, ухваленими судами за позовом підприємства-заявника до Ради з визнання його права власності на спірні акції. Таким чином, посилаючись на ухвалені в межах порушеного прокурором провадження рішення, суди постановили, що оскільки договір від 29 липня 2009 року був визнаний недійсним *ab initio*, компанія N. не була власником акцій компанії K., які вона придбала в Ради, і тому не мала права відчужувати частину з них підприємству-заявникові за договором від 2 липня 2010 року; відповідно, жодної передачі права власності до підприємства-заявника не відбулося. Хоча Суд не може розглянути рішення, ухвалені за позовом підприємства-заявника до Ради, адже скарги підприємства-заявника щодо них були визнані Судом неприйнятними у зв'язку з тим, що вони подані поза межами шестимісячного строку, Суд може враховувати ці рішення для цілей свого аналізу стосовно скарги, яка розглядається (див., *mutatis mutandis*, *Shteyn (Stein) v. Russia*, № 23691/06, § 91, 18 червня 2009 року) (пункт 37 рішення).

Суд далі відзначив твердження Уряду про те, що оскільки договір від 29 липня 2009 року був недійсним, підстав для продажу спірних акцій підприємству-заявнику не було. Інакше кажучи, Уряд імовірно також припускав у світлі оцінки національних судів, що порушені прокурором провадження, які призвели до недійсності договору від 29 липня 2009 року, безпосередньо вплинули на право власності підприємства-заявника на акції (пункт 38 рішення).

Наостанок Суд вказав, що, як було зазначено в поданнях підприємства-заявника в ході національного провадження проти Ради, 22 листопада 2010 року Комісія анулювала ліцензію компанії F.S.U., в якій підприємство-заявник мало рахунок цінних паперів для спірних акцій. Це сталося через кілька місяців після порушення прокурором провадження проти компанії N. Потім відбулася низка інших подій, зокрема анулювання Комісією ліцензії колишнього реєстратора (компанії A.), оголошення системи акціонерів та депозитаріїв компанії K. втраченою та відновлення цієї системи з новим реєстратором, компанією F. Хоча, згідно з національними поданнями підприємства-заявника, новостворена депозитарна компанія F.S.U. надала йому виписку, в якій зазначалося про наявність на його рахунку (станом на 20 березня 2014 року) спірних акцій, є очевидним те, що відновлення системи акціонерів компанії K. іншим реєстратором,

який зареєстрував спірні акції як акції Ради, означали, що підприємство-заявник фактично втратило володіння спірними акціями. Дійсно, як вказали національні суди, підприємство-заявник не просило нового реєстратора внести зміни у відновлену систему акціонерів компанії К. Однак, на думку Суду, після ухвалення судових рішень у порушеному прокурором провадженні, якими було визнано Раду єдиним власником акцій компанії К., у підприємства-заявника не було б шансів на успіх (пункт 39 рішення).

З огляду на вищезазначені міркування Суд дійшов висновку, що рішення національних судів, ухвалені за результатами розгляду позову прокурора проти компанії N., та провадження в суді першої інстанції, в якому підприємству-заявникові було відмовлено у його залученні до справи як третьої особи, фактично становили втручання у права підприємства-заявника на спірні акції (пункт 39 рішення).

Щодо питання законності Суд зазначив, що, посилаючись на національне законодавство, суди висунули підстави для скасування права власності компанії N. на акції (зокрема, компанія К. була приватизована, а її акції потім відчужені з порушенням національного законодавства). Хоча ці підстави можуть вважатися відповідними для втручання у право власності компанії N., не було надано жодних пояснень втручання у право власності підприємства-заявника – третьої особи та добросовісного набувача, якому компанія N. відчужила частину акцій. Зокрема, у своєму рішенні від 18 січня 2011 року Апеляційний суд обмежився коротким і нечітким коментарем, що підприємство-заявник «не надало належних доказів для спростування позову прокурора». Видається, що цей коментар стосувався суті позову прокурора до компанії N. про визнання недійсним продажу акцій компанії К. компанії N., а не права власності підприємства-заявника на частину цих акцій, щодо яких прокурор взагалі не висував жодних вимог. Насправді Апеляційний суд безпосередньо не ухвалював рішення щодо будь-яких наслідків для права власності підприємства-заявника. На думку Суду, така ситуація виникла тому, що прокурор скерував свій позов лише проти компанії N., а не проти підприємства-заявника також (позов «*rei vindicatio*»), яке вже придбало частину цих акцій (пункт 42 рішення).

У цьому аспекті Суд зазначив, що, як впливає з національного законодавства, витлумаченого національними вищими судами, повернення акцій від підприємства-заявника, добросовісного набувача, якому ці акції були перепродані, могло бути можливим лише шляхом пред'явлення віндикаційного позову (*rei vindicatio*) за пунктом 1 статті 388 Цивільного кодексу. Відповідно, єдиною правовою підставою, за національним законодавством, для позбавлення підприємства-заявника його майна могло бути останнє законодавче положення. Однак у цій справі такий позов не пред'являвся. У результаті суди, очевидно, не могли ухвалити рішення щодо майнових прав підприємства-заявника та застосувати вищезазначене положення

proprio motu (за власною ініціативою), тобто без пред'явлення прокурором позову до підприємства-заявника. У такому випадку Суд не може зрозуміти, як суди, зіткнувшись із тим фактом, що підприємство-заявник уже придбало деякі спірні акції до моменту розгляду позову прокурора, і дозволивши підприємству-заявникові приєднатися до провадження як третя особа, хоча й із запізненням, могли повністю проігнорувати цей факт та послідовне посилення на нього підприємства-заявника і перейти до розгляду позову по суті, ніби права підприємства-заявника взагалі не були порушені. На думку Суду, згаданий вище коментар Апеляційного суду щодо підприємства-заявника не вказував на жодні конкретні правові підстави для непрямого, але чіткого втручання у власні майнові права останньої. ВГСУ також не надав жодних пояснень щодо прав підприємства-заявника (пункт 43 рішення).

З огляду на викладене вище та ураховуючи, зокрема, те, що рішення національних судів стосовно права власності підприємства-заявника не містили жодних правових підстав для втручання у його право, Суд вважав, що таке втручання не було законним у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції (пункт 44 рішення).

Висновок

Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 20 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 8 КОНВЕНЦІЇ (ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО І СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ)

VALDÍS FJÖLNIÐSDÓTTIR AND OTHERS v. Iceland (№ 71552/17)

Обставини справи

Справа стосувалася відмови у визнанні наявності родинного зв'язку між заявницями М. та А. і Х. Дитина Х була народжена за допомогою сурогатного материнства в США, проте жодна з перших двох заявниць не була біологічно пов'язана з дитиною. Вони не були визнані батьками дитини в Ісландії, де сурогатне материнство є незаконним.

Заява від імені третього заявника (Х) була подана його законним опікуном М.

Заявниці в цій справі є одруженою парою, яка з допомогою агентства з надання послуг сурогатного материнства в США мала намір стати батьками дитини, народженої завдяки гестаційному сурогатному материнству. Третій заявник народився за допомогою цієї процедури в штаті Каліфорнія у 2013 році. Повернувшись до Ісландії після спливу трьох тижнів з моменту народження дитини, перша та друга заявниці звернулися до національного реєстру з проханням про реєстрацію третього заявника як громадянина Ісландії та їхнього сина. Після подачі запитів заявниці надали документи про те, що третій заявник народився за допомогою сурогатного материнства і сурогатна мати відмовилася від своїх прав на дитину.

Проте 18 червня 2013 року Національний реєстр Ісландії відмовив у реєстрації Х. Він вказав, що дитина була народжена в США сурогатною матір'ю, яка мала громадянство США, а тому Х автоматичного права на набуття громадянства Ісландії не має. Оскільки Х в Ісландії вважався неповнолітньою дитиною без супроводу, органи влади помістили його під опіку, проте передали двом заявницям.

Оскаржене рішення Національного реєстру Ісландії підтримало Міністерство внутрішніх справ, зокрема посилаючись на відсутність в національному законодавстві підстав для надання дитині громадянства. Заявниці оскаржили це рішення до судів. Тим часом, Х було надано громадянство Ісландії на основі нещодавно ухваленого Закону № 128/2015 про надання громадянства. Проте двоє заявниць не були зареєстровані його батьками.

Дві заявниці звернулись із заявою про усиновлення Х, проте розгляд цієї заяви було відкладено у зв'язку з триваючим провадженням із визнання батьківства. Однак у травні 2015 року пара розлучилася, і в подальшому вони відкликали свою заяву про усиновлення, оскільки більше не мали права на спільне усиновлення.

2 березня 2016 року Окружний суд відхилив скаргу заявниць про скасування рішення Міністерства та Національного реєстру Ісландії про відмову в реєстрації

першої і другої заявниць як батьків третього заявника. Він установив, що в Ісландії матір'ю має бути біологічна мати і що за цих обставин органи влади не були зобов'язані визнавати заявниць батьками згідно з іноземним свідоцтвом про народження дитини. Суд вказав, що втручання у право на повагу до приватного і сімейного життя третього заявника було необхідним для захисту моралі та прав інших, особливо з урахуванням заборони сурогатного материнства в Ісландії.

Заявниці оскаржили це рішення до Верховного суду. Цей суд 30 березня 2017 року підтримав рішення за винятком того, що на відміну від Окружного суду він установив, що жодного «сімейного життя», в розумінні усталеної практики Суду, на час ухвалення Національним реєстром Ісландії свого рішення між заявниками не було. Суд дійшов висновку, що дії органів влади відповідали Конституції.

Після розлучення пари Х перебував під постійною опікою першої заявниці та її партнера/ки, проте друга заявниця разом зі своїм новим партнером/кою мали такий самий доступ до дитини. Пані М. продовжує бути законним опікуном дитини.

Посилаючись на статтю 8 Конвенції та статтю 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції, заявниці скаржилися, зокрема, що відмова органів влади в реєстрації першої і другої заявниць як батьків третього заявника становила втручання у їхні права.

Оцінка Суду

По-перше, Суд з'ясував, чи такі відносини в цій справі рівноцінні «сімейному життю» на час подій у справі і, зокрема, на час ухвалення Верховним судом свого рішення. ЄСПЛ відзначив, що сурогатне материнство на території Ісландії було незаконним і що за національним законодавством може бути визнана матір'ю жінка, яка народила дитину.

Водночас не можна ігнорувати того факту, що Х з моменту свого народження безперервно перебував під опікою першої і другої заявниць. Дві заявниці вказували, що вони стали батьками Х і що Уряд не оскаржував якості їхнього зв'язку. ЄСПЛ дійшов висновку, що між заявницями мало місце «сімейне життя».

Як відзначив ЄСПЛ, Верховний суд на основі відповідного національного законодавства дійшов висновку, що заявниці Ф. та А. не народжували Х і жодна з них не може вважатися його матір'ю. ЄСПЛ не вбачив підстав для визнання цього тлумачення свавільним чи необґрунтованим. Він дійшов висновку, що відмова у визнанні двох заявниць батьками Х мала достатню правову основу.

Стосовно необхідності заходу в демократичному суспільстві Суд урахував дискреційні повноваження («свобода розсуду»), надані державам у цій сфері, і що фактична реалізація сімейного життя в цій конкретній справі не була перервана. Навпаки, органи влади вжили заходів з передачі на виховання заявницям третього заявника, і, як вбачається, можливість спільного усиновлення

третього заявника зберігалася для них до їхнього розлучення. Органи влади також надали Х громадянство.

З урахуванням і відсутності фактичних і практичних перешкод у реалізації сімейного життя й ужитих державою-відповідачем заходів для врегулювання і забезпечення зв'язку між заявниками, Суд дійшов висновку, що невизнання офіційного батьківського зв'язку, підтверджене рішенням Верховного суду, забезпечило справедливий баланс між правом заявників на повагу до свого сімейного життя та загальними інтересами держави із захисту заборони сурогатного материнства.

Тому право заявників на повагу до свого сімейного життя порушено не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 18 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

M.K. v. Luxembourg (№ 51746/18)

Обставини справи

Над заявницею, жінкою похилого віку, рішенням апеляційного суду було встановлено піклування. Підставою для запровадження такого заходу стало «надмірне витрачання» нею своїх коштів та активів. Суд вирішив, що адміністративні дії, пов'язані з нерухомим майном заявниці, вимагали узгодження піклувальником. Заявниця намагалась оскаржити підставу для такого заходу, а саме «надмірне витрачання», проте безуспішно.

Посилаючись на статтю 8 Конвенції, заявниця вважала, що встановлення піклування над нею було втручанням у її право на повагу до приватного життя.

Оцінка Суду

Рішення про встановлення піклування над заявницею становило втручання у її право на приватне життя.

(а) Чи було втручання «згідно із законом»

Рішення про встановлення піклування над заявницею було ухвалено на основі поєднання двох статей Цивільного кодексу. Одна з них передбачала, що доросла особа, яка у зв'язку зі своїм «надмірним витрачанням» може зіштовхнутися зі складнощами, може потребувати такого захисту. Законодавство Люксембургу або усталена практика не містять поняття «надмірні витрати», і Апеляційний суд надав власне визначення цьому поняттю у справі заявниці.

Незважаючи на відсутність визначення цього поняття в законодавстві та усталеній практиці до виникнення обставин в цій справі, тим не менше, це поняття може вважатися зрозумілим для сторони у справі, яка користувалася допомогою адвоката. Не можна заперечувати того факту, що адвокати та суди в Люксембурзі постійно посилаються на французькі судові рішення або правові праці з таких самих питань, що і в цій справі, оскільки ці інститути є схожими. Проте у відповідній усталеній практиці, заснованій на статті Цивільного кодексу Франції, яка втратила чинність, вказувалося, що під «надмірними витратами» малося на увазі витрачання доходу чи надмірні витрати, що в результаті призводили до виникнення потреби, і вказувалося про те, що надання медичної довідки для застосування такого захисного нагляду із цієї підстави не вимагалось.

За цих обставин заявниця була в змозі розумно передбачити, що її може бути визнано особою, яка підпадає під дію відповідних статей Цивільного кодексу Люксембургу, і в разі необхідності користуватися відповідною правовою допомогою. Тому це втручання було «згідно із законом».

(b) Чи була легітимна мета

Втручання переслідувало легітимні цілі в забезпеченні економічного добробуту країни та захисту заявниці. Факт запобігання тому, щоб особа не потрапляла в стан потреби у зв'язку зі своєю неусвідомлюваною поведінкою, мав наслідком, по-перше, захист суспільства від ризику матеріального забезпечення цієї людини і, по-друге, захист такої особи від труднощів.

(c) Чи було втручання необхідним у демократичному суспільстві

Рішення про часткове позбавлення заявниці її дієздатності не було обґрунтовано висновками лікарів про порушення її розумових здібностей. Апеляційний суд зі всією ретельністю вказав, що не було необхідності в наданні лікарем офіційного висновку про психічні та фізичні здібності у зв'язку з тим, що надмірне витрачання було не медичним поняттям, а фактичним типом поведінки, яку суддя має оцінювати на свій розсуд. Уряд також чітко підтвердив цей підхід у своїх запереченнях. За цих обставин Суду довелося більш ретельно перевіряти те, чи ретельно зважили національні суди всі відповідні фактори перед тим, як ухвалити своє рішення.

Перед ухваленням різних судових рішень національні суди дослідили це питання та встановили всі відповідні факти, зокрема, завдяки висновку про соціальне опитування та спілкування / бесіду із заявницею.

Надалі в межах ухвалених рішень судді по черзі ретельно вислуховували заявницю та детально розглядали відповідні факти. Зокрема, Апеляційний суд проаналізував її особистий та фінансовий стани на основі сумнівів, висловлених соціальних працівником щодо її дієздатності, враховуючи вік (86 років) та певну слабкість, і можливості приймати рішення, а також порушені соціальним працівником питання щодо того, чи може заявниця бути вразливою, легко піддаватися впливу та маніпулюванню. Апеляційний суд у своєму розпорядженні мав рішення суду першої інстанції, який бачив заявницю і відзначив, що вона за проханням знайомого С. ініціювала створення двох комерційних компаній, проте не змогла надати будь-які деталі щодо їхньої корпоративної мети. Суд нижчої інстанції додав, що вона втратила розуміння щодо рахунків, пов'язаних з роботою та опікою, пред'явлених С.

Хоча Суд не недооцінював того впливу, який різні провадження могли мати на приватне життя заявниці, і не був необізнаним про ті складнощі, і навіть страждання, які неминуче виникають у результаті застосованих заходів, тим не менше дійшов висновку, що судові органи влади провели ретельну оцінку стану заявниці і вона особисто брала участь у розгляді справи. Суди намагалися встановити баланс між повагою до гідності заявниці та самовизначення і необхідністю захищати заявницю та її інтереси перед вразливістю, що була встановлена на основі їхнього уявлення про те, що заявниця не була обізнана про предмет та обсяг прийнятих від її імені рішень. Втручання, яке зрештою було

мінімальним за обсягом імовірних заходів, було пропорційним та доцільним її індивідуальним обставинам, будучи відповідним легітимній меті захисту добробуту заявниці в більш широкому сенсі. Відповідно, це втручання не виходило за межі свободи розсуду, наданої судам в цій справі.

Висновок

Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 18 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

BIG BROTHER WATCH AND OTHERS v. The United Kingdom (№ 58170/13, 62322/14 та 24960/15)

Обставини справи

Справа стосувалася скарг журналістів та правозахисних організацій щодо трьох різних режимів спостереження: (1) режим масового перехоплення повідомлень; (2) отримання перехоплених матеріалів від іноземних урядів та спецслужб; (3) отримання комунікаційних даних від постачальників послуг зв'язку.

У відповідний час режим масового перехоплення та отримання комунікаційних даних від постачальників послуг зв'язку був законодавчо обґрунтованим Законом про регулювання слідчих повноважень 2000 року (далі – Закон). Надалі його було замінено Законом про слідчі повноваження від 2016 року.

Висновки Великої Палати ЄСПЛ стосувалися винятково Закону 2000 року, який був правовою базою, що діяла на момент оскаржуваних подій.

Заявниками у справі є організації та приватні (окремі) особи, які проводять агітацію / кампанію з питань, що стосуються громадянських свобод та прав журналістів.

Три заяви (які в подальшому були об'єднані) подані після того, як Едвард Сноуден, колишній працівник Агентства національної безпеки США (US National Security Agency, NSA; далі – АНБ), повідомив про існування програм спостереження та обміну розвідувальними даними, здійснюваними спецслужбами США та Великої Британії.

Заявники вважали, що характер їхньої діяльності означав, що їхні електронні комунікації та/або дані зв'язку, ймовірно, були перехоплені розвідувальними службами Великої Британії або отримані ними від постачальників послуг зв'язку чи іноземних спецслужб, таких як АНБ.

Посилаючись на статтю 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя), заявники скаржилися на режими масового перехоплення повідомлень, отримання розвідувальних даних від іноземних урядів та/або спецслужб, а також отримання комунікаційних даних від постачальників послуг зв'язку.

Деякі заявники також подавали скарги за статтею 10 Конвенції (свобода вираження поглядів) стосовно їхньої професійної діяльності як журналістів та в агентствах новин.

Рішенням від 13 вересня 2018 року Палата дійшла висновку, що встановлений режим масового перехоплення порушив положення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя) та статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів). ЄСПЛ також встановив, що режим отримання даних від постачальників послуг зв'язку порушив статті 8 та 10 Конвенції; але дійшов

висновку, що режим отримання матеріалів перехоплення від іноземних урядів та/або розвідувальних спецслужб є таким, що відповідав вимогам Конвенції.

12 грудня 2018 року заявники звернулися із клопотанням про передачу справи на розгляд Великої Палати відповідно до статті 43 Конвенції; 4 лютого 2019 року колегія Великої Палати задовольнила вказане клопотання.

Оцінка Суду

Стаття 8 Конвенції

Режим масового перехоплення

ЄСПЛ розглянув режим масового перехоплення комунікацій, який регулювався розділом 8 (4) Закону 2000 року.

Унаслідок поширення загроз, з якими стикаються держави в результаті діяльності мереж міжнародних суб'єктів, які використовують інтернет для комунікації і часто уникають викриття завдяки сучасним технологіям, ЄСПЛ вважав, що вони мали широку свободу розсуду при вирішенні питання того, який вид спостереження є необхідним для захисту національної безпеки. Таким чином, рішення про введення режиму масового перехоплення саме по собі не порушувало статтю 8 Конвенції.

Проте ЄСПЛ вважав, що, зважаючи на зміну характеру сучасних комунікаційних технологій, його звичайний підхід до режимів цілеспрямованого спостереження варто адаптувати з урахуванням конкретних особливостей режиму масового перехоплення, в межах якого існував як власний ризик зловживань, так і законна потреба в секретності. Зокрема, такий режим має бути поставлений у залежність від «наскрізних гарантій»: це означає, що на національному рівні на кожному етапі процесу повинна проводитись оцінка необхідності та пропорційності заходів, що вживаються; масове перехоплення має бути предметом незалежного санкціонування від самого початку, коли визначаються об'єкт та обсяг операції; операція повинна підлягати контролю та незалежному *ex post facto* перегляду. Тому ЄСПЛ визначив декілька ключових критеріїв, які потрібно чітко визначити в національному законодавстві, перш ніж стверджувати, що такий режим відповідає стандартам Конвенції.

Застосовуючи ці нещодавно розроблені критерії до режиму масового перехоплення в Сполученому Королівстві, ЄСПЛ дійшов висновку, що режим у Великій Британії страждає трьома недоліками, а саме: відсутністю незалежного санкціонування масового перехоплення; невключення категорій пошукових термінів («селекторів») до заяви на видачу ордера / розпорядження; незабезпечення того, щоб пов'язані з окремою особою (тобто конкретні ідентифікатори, такі як адреса електронної пошти) критерії / умови пошуку підлягали попередньому внутрішньому дозволу / санкціонуванню.

Дійшовши такого висновку, ЄСПЛ визнав важливу функцію нагляду та надійний судовий засіб правового захисту, забезпечуваний (на той час) Уповноваженим з питань перехоплення повідомлень – посадовою особою, якій було доручено забезпечувати незалежний нагляд за діяльністю розвідувальних служб, та Трибуналом із питань слідчих повноважень – судовим органом, створеним для розгляду заяв громадян про незаконне втручання у їхнє спілкування. Однак цих гарантій було недостатньо, щоб компенсувати недоліки режиму.

Ці недоліки означали, що режим масового перехоплення не зміг утримати «втручання» у право на приватне життя громадян у межах того, що було «необхідно в демократичному суспільстві».

Відповідно, мало місце порушення статті 8 Конвенції.

Отримання розвідувальних даних від іноземних урядів та/або спецслужб

ЄСПЛ дійшов висновку, що в законодавстві Великої Британії встановлені чіткі, деталізовані правила, що регулюють випадки, коли спецслужби уповноважені запитувати в іноземних розвідувальних органів інформацію про перехоплення матеріалів, а також порядок її вивчення, використання і зберігання після отримання. Він також урахував роль, яку відігравали Уповноважений з питань перехоплення зв'язку та Трибунал з питань слідчих повноважень. Тому ЄСПЛ переконався в тому, що режим запиту та отримання розвідувальних даних підлягав належному нагляду і що було проведено ефективний *ex post factum* перегляд діяльності, здійсненої в межах цього режиму.

За цих обставин існували достатні гарантії для захисту від зловживань та забезпечення того, щоб органи влади Великої Британії не використовували запити про перехоплення матеріалів від іноземних розвідувальних партнерів як спосіб ухилення від своїх зобов'язань за національним законодавством та Конвенцією.

Тому статтю 8 Конвенції щодо режиму отримання розвідувальних даних від іноземних розвідувальних служб порушено не було.

Отримання даних від постачальників послуг зв'язку

ЄСПЛ зазначив, що заявники в другій з об'єднаних справ скаржилися на те, що режим отримання даних зв'язку згідно з Главою II Закону був несумісним з їхніми правами, передбаченими статтею 8 Конвенції.

Суд погодився з висновками Палати, які Урядом не оскаржувалися, про порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з тим фактом, що режим не був здійснений «відповідно до закону».

Стаття 10 Конвенції (свобода вираження поглядів)

ЄСПЛ повторив, що захист журналістських джерел є одним із наріжних каменів свободи слова. Підрив такого захисту може мати негативний вплив на життєво важливу роль ЗМІ як громадських наглядачів і їхньої здатності надавати точну та надійну інформацію.

Тому ЄСПЛ був стурбований тим, що національне законодавство, що врегульовує режим масового перехоплення повідомлень, не містило вимоги про те, щоб використання селекторів або умов пошуку, пов'язаність яких із журналістом є відомою, санкціонувалося суддею або іншим незалежним та неупередженим органом.

Крім того, коли стало очевидним, що повідомлення, яке не було відібрано для перевірки шляхом навмисного використання селекторного або пошукового терміна, пов'язаність яких із журналістом є відомою, все ж містило конфіденційний журналістський матеріал, не було жодних гарантій того, що воно може зберігатись і досліджуватись аналітиком лише за дозволу судді чи іншого незалежного органу.

У результаті таких недоліків також було порушено статтю 10 Конвенції.

Що стосується запитів про передачу даних від постачальників послуг зв'язку згідно з Главою II Закону, ЄСПЛ погодився з Палатою в тому, що відповідний режим також порушував статтю 10 Конвенції, оскільки він «не [був] встановлений відповідно до закону».

Однак ЄСПЛ дійшов висновку, що режим отримання перехоплених матеріалів від іноземних урядів та/або постачальників послуг зв'язку не порушував статтю 10 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя) стосовно режиму масового перехоплення повідомлень.

Порушення статті 8 Конвенції щодо режиму отримання комунікаційних даних від постачальників послуг зв'язку.

Відсутність порушення статті 8 Конвенції щодо режиму у Сполученому Королівстві стосовно запиту перехоплених матеріалів від іноземних урядів та спецслужб.

Порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів) як щодо режиму масового перехоплення, так і щодо режиму отримання комунікаційних даних від постачальників послуг зв'язку.

Відсутність порушення статті 10 Конвенції стосовно режиму в частині запиту на отримання перехоплених матеріалів від іноземних урядів та спецслужб.

Рішення в цій справі ухвалене Великою Палатою 25 травня 2021 року та є остаточним.

CENTRUM FÖR RÄTTVISA v. Sweden (№ 35252/08)

Обставини справи

Заявник, «Centrum för rättvisa», є некомерційним фондом, створеним у 2002 році, та представляє інтереси клієнтів у судових спорах щодо захисту прав, зокрема проти держави. Місцем розташування цього фонду є місто Стокгольм.

Фонд-заявник, зокрема, стверджував про наявність ризику того, що його кореспонденція була чи буде перехоплена або досліджена за допомогою сигналів розвідки, оскільки він щодня комунікував з приватними особами, організаціями та компаніями у Швеції та за кордоном електронною поштою, телефоном та факсом, часто з делікатних питань.

Фонд-заявник не порушував жодних національних проваджень, стверджуючи про відсутність ефективного засобу правового захисту щодо його скарг відповідно до положень Конвенції.

Радіоелектронну розвідку можна визначити як перехоплення, обробку, аналіз та передачу даних від електронних сигналів, включаючи текст, зображення та звук. У Швеції масовий збір електронних сигналів є однією з форм зовнішньої розвідки, що врегульовано Законом про електронну розвідку. Це законодавство уповноважувало Національну оборонну радіостанцію (National Defence Radio Establishment, FRA; далі – Радіостанція) – урядову установу, організовану в структурі Міністерства оборони, здійснювати збір розвідувальних даних за допомогою режиму масового перехоплення.

Для режиму масового збору розвідувальних сигналів Радіостанція має звертатися за дозволом до Суду зовнішньої розвідки, який складається з постійно діючого судді та інших членів, призначених строком на чотири роки. Суд розглядає заяви про отримання дозволів на здійснення розвідувальної діяльності. На практиці цей суд здійснював свою діяльність у повній таємниці.

Інспекція зовнішньої розвідки, яку очолюють постійні або колишні судді, забезпечує Радіостанції доступ до комунікацій згідно з дозволом на здійснення розвідувальної діяльності та провадить нагляд за її діяльністю від самого початку і до завершення. Зокрема, Інспекція перевіряє питання перехоплення, аналізу, використання та знищення матеріалів. Вона може ретельно аналізувати використовувані умови пошуку та мати доступ до всіх відповідних документів Радіостанції. Також вона відіграє допоміжну роль для Органу із захисту даних.

Парламентський Омбудсмен та Канцлер юстиції також можуть надавати висновок про діяльність Радіостанції та Суду зовнішньої розвідки.

Посилаючись на статтю 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя), фонд-заявник у справі стверджував, що національні законодавство та практика в галузі радіоелектронної розвідки порушили та продовжували порушувати його права. Заявник не порушував жодних національних проваджень,

стверджуючи, відповідно до статті 13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту), що у Швеції не існувало ефективного засобу правового захисту щодо його скарг про порушення вимог Конвенції.

Оцінка Суду

У зв'язку зі збільшенням кількості загроз, з якими стикаються держави в результаті діяльності мереж міжнародних суб'єктів, які використовують інтернет для своєї комунікації та часто уникають виявлення за допомогою сучасних технологій, ЄСПЛ вважав, що вони мають широку дискрецію («свобода розсуду») у вирішенні питання того, який вид спостереження необхідний для захисту національної безпеки. Таким чином, рішення про введення режиму масового перехоплення даних саме по собі не порушує статтю 8 Конвенції.

Проте ЄСПЛ вважав, що, зважаючи на зміну характеру сучасних комунікаційних технологій, його звичайний підхід до режимів цілеспрямованого спостереження варто адаптувати з урахуванням конкретних особливостей режиму масового перехоплення, в межах якого існував як власний ризик зловживань, так і законна потреба в секретності. Зокрема, такий режим має бути поставлений в залежність до «наскрізних гарантій»: це означає, що на національному рівні на кожному етапі процесу повинна проводитись оцінка необхідності та пропорційності заходів, що вживаються; масове перехоплення має бути предметом незалежного санкціонування від самого початку, коли визначаються об'єкт та обсяг операції; операція повинна підлягати контролю та незалежному *ex post facto* перегляду. Тому ЄСПЛ установив декілька ключових критеріїв, які потрібно чітко визначити в національному законодавстві, перш ніж стверджувати, що такий режим відповідає стандартам Конвенції.

Застосовуючи ці нещодавно розроблені критерії до режиму масового перехоплення у Швеції, ЄСПЛ зазначив, що шведські спецслужби проявляли значну ретельність у виконанні своїх зобов'язань за Конвенцією і що основні особливості режиму масового перехоплення у Швеції відповідають вимогам Конвенції. Однак ЄСПЛ дійшов висновку, що цьому режиму притаманні три недоліки: відсутність чіткого правила про знищення перехопленого матеріалу, який не містив особистих даних; відсутність вимоги в Законі про електронну розвідку або в іншому відповідному законодавстві, щоб при ухваленні рішення про передачу розвідувальних матеріалів іноземним партнерам ураховувались інтереси приватного життя осіб; відсутність ефективного *ex post factum* перегляду.

Такі недоліки означали, що шведський режим масового перехоплення перевищив допустимі межі свободи розсуду, наданої в цій сфері органам влади держави-відповідача, і не захистив від ризику свавілля та зловживань, що призвело до порушення статті 8 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Великою Палатою 25 травня 2021 року та є остаточним.

J.L. v. Italy (№ 5671/16)

Обставини справи

Справа стосувалася провадження проти сімох чоловіків, обвинувачених у вчиненні зґвалтування заявниці групою осіб, які були виправдані національними судами.

У липні 2008 року заявниця подала заяву до національних органів влади, стверджуючи, що її було зґвалтовано групою осіб. Вона вказувала, що після вечірки, на яку її запросив один з імовірних нападників (якийсь Л. Л., з яким вона знімала короткометражний фільм декілька місяців до цього, в якому заявниця грала роль «дівчини легкої поведінки», яку було піддано насильству), її було змушено до вступу у статеві стосунки із сімома чоловіками в машині, коли вона перебувала під впливом алкоголю.

У подальшому заявниця ідентифікувала підозрюваних, і їх було поміщено під варту на час досудового розслідування. Їхні мобільні телефони та автомобіль, у якому ймовірно було вчинено злочин, поліція вилучила для цілей розслідування. Було допитано заявницю, підозрюваних та свідків.

У травні 2010 року семеро підозрюваних постали перед судом; шістьох із них у січні 2013 року суд визнав винними за схилення особи, яка перебувала у стані фізичної та психологічної слабкості, до здійснення чи вчинення актів сексуального характеру (злочин, вчинення якого карається згідно зі статтею 609-1 разом зі статтею 609-octies Кримінального кодексу). Сьомого обвинуваченого було виправдано оскільки розслідуванням не було встановлено, що він брав участь у зґвалтуванні. Серед іншого суд першої інстанції відзначив, що сторони погодилися з тим, що факт багатопартнерських стосунків дійсно мав місце, проте вони суттєво розійшлись у питанні згоди і того, що були невідповідності в первинній частині фактів, зазначених заявницею.

Шестеро засуджених чоловіків подали апеляційну скаргу. У березні 2015 року Апеляційний суд виправдав шістьох скаржників, дійшовши висновку, що низка невідповідностей, відзначених судом першої інстанції, у викладі заявницею обставин подій підірвали довіру до неї в цілому. Із цієї причини апеляційний суд визнав, що суд першої інстанції помилився, провівши фрагментарну оцінку різних тверджень заявниці, та визнав достовірність деяких фактів.

У липні 2015 року заявниця звернулася до прокуратури з проханням подати касаційну скаргу та оскаржити наведені в рішенні апеляційного суду міркування. Прокуратура не зробила цього, і рішення апеляційного суду набрало законної сили.

Посилаючись на статтю 8 Конвенції, заявниця скаржилася, що національні органи влади не захистили її права на захист свого приватного життя та особистої недоторканності в контексті кримінального провадження.

Посилаючись на статтю 14 Конвенції разом зі статтею 8 Конвенції, заявниця скаржилася на дискримінацію за ознакою статі, вказуючи, що виправдання її імовірних нападників та негативна реакція органів влади впродовж кримінального провадження можуть обумовлюватися сексистськими упередженнями.

Оцінка Суду

Стаття 8 Конвенції

ЄСПЛ відзначив, що заявниця не вказувала, що проведення розслідування характеризувалося недоліками чи явними затримками або ж нездійсненням органами влади заходів під час судового розслідування. Вона намагалася продемонструвати те, що спосіб, у який були проведені розслідування та судовий розгляд, був для неї травматичним і що ставлення органів влади до неї порушило її особисту недоторканність. Зокрема, заявниця скаржилася на спосіб, у який її було допитано впродовж всього кримінального провадження, та оскаржувала аргументи, на які посилалися судді, ухвалюючи свої рішення.

ЄСПЛ уточнив, що порядок допиту ймовірних жертв сексуальних злочинів має забезпечувати справедливий баланс між особистою недоторканністю особи та її гідністю і правами обвинувачених на захист. Хоча обвинуваченому має бути надана можливість захищати себе самостійно шляхом оскарження правдивості ймовірних жертв та виявлення можливих невідповідностей у їхніх показаннях, перехресний допит не може використовуватись як засіб їх залякування чи приниження.

Допити заявниці: Суд відзначив, що ані на етапі попереднього розслідування, ані під час суду прямої конфронтації між заявницею та її імовірними нападниками не було. Крім того, Суд не вбачив неповаги чи залякування з боку органів розслідування або дій, направлених на те, щоб спрямувати наступні розслідування в конкретному напрямку. Суд дійшов висновку, що поставлені заявниці питання були відповідними / достатніми й мали за мету реконструювати події з урахуванням її аргументів та точки зору та підготувати матеріали розслідування з метою продовження наступного судового розгляду. Хоча з урахуванням обставин це був складний досвід для заявниці, не можна вважати, що спосіб проведення допитів у ході розслідування мав наслідком заподіяння їй невинуватої травми або непропорційного втручання у її особисте та приватне життя.

Суд: оскільки заявниця не була неповнолітньою і не клопотала про проведення судового розгляду в режимі закритих судових засідань, судові засідання проводилися відкрито. Однак голова суду першої інстанції вирішив заборонити журналістам, присутнім у залі судового засідання, проводити зйомку з конкретною метою захисту приватного життя заявниці. Крім цього, він декілька разів втручався під час перехресних допитів, перериваючи адвокатів сторони захисту,

коли вони ставили надмірно особисті питання чи коли питання не мали жодного стосунку до фактів. Він також ухвалював рішення про короткі перерви, щоб заявниця могла опанувати себе.

У ЄСПЛ не було сумнівів у тому, що в цілому процес був болючим для заявниці, особливо з урахуванням того, що їй неодноразово, впродовж більше 2 років, довелося відповідати на питання, послідовно поставлені слідчими, прокуратурою та вісьмома адвокатами сторони захисту. ЄСПЛ також відзначив, що захист задля того, щоб підірвати довіру до заявниці, ставив їй особисті питання щодо сімейного життя, сексуальної орієнтації та інтимного вибору; ці питання не мали стосунку до фактів, що прямо суперечить не лише принципам міжнародного права стосовно захисту прав жертв сексуального насильства, а й кримінальному праву Італії.

Тим не менше, ураховуючи ставлення / позицію прокурора та голови суду першої інстанції, заходи, вжиті останнім із захисту приватного життя заявниці з метою недопущення дифамації заявниці стороною захисту або задля непотрібного засмучення заявниці під час перехресного допиту, Суд не може покласти на державні органи, що провадять розслідування, відповідальність за особливо тяжкий досвід, пережитий заявницею, або вважати, що вони не забезпечили належного захисту її особистої недоторканності в ході судового розгляду.

Судові рішення: Суд не змінив своєю оцінкою фактів оцінку національних органів влади у сфері, яка повністю перебуває в їх компетенції. Проте незалежно від будь-якої оцінки достовірності версії подій заявниці ЄСПЛ підкреслив декілька уривків рішення Апеляційного суду, в яких йшла мова про її особисте та приватне життя і які порушили її права за статтею 8 Конвенції.

Зокрема, Суд визнав необґрунтованими посилання на червону білизну, «демонстровану» заявницею впродовж вечора, як і коментарі щодо її бісексуальності, стосунків та випадкових сексуальних зв'язків. Так само Суд визнав неналежними міркування стосовно «амбівалентного ставлення до статі», які були виявлені апеляційним судом, зокрема з її творчих рішень. Тому Апеляційний суд серед усіх цих сумнівних рішень зіслався на згоду заявниці взяти участь у короткометражному фільмі Л. Л., незважаючи на його насильницький та явно сексуальний характер, проте не прокоментувавши та не навівши жодного аргументу, і цілком справедливо те, що Л. Л. написав та зрежисував цей короткометражний фільм, свідчило про його ставлення до сексу. Так само Суд дійшов висновку, що коментарі стосовно рішення заявниці подати скаргу щодо подій, які, на думку Апеляційного суду, були наслідком бажання «викрити» та відхилити «момент ламкості та слабкості, що відкритий для критики», викликали жаль та не мали жодного стосунку до справи, як і посилання на «нелінійне життя» заявниці.

Суд дійшов висновку, що ці аргументи та міркування апеляційного суду не були відповідними для оцінки правдивості заявниці – питання, яке мало б бути

розглянуте у світлі низки об'єктивних висновків, зроблених в ході провадження, і не мали ключового значення для вирішення справи.

ЄСПЛ визнав, що в цій справі питання правдивості заявниці було особливо важливим, і він був готовий погодитися з тим, що було б виправданим зіслатися на її попередні стосунки з одним чи декількома іншими обвинуваченими або на деякі аспекти її поведінки впродовж вечора. Проте ЄСПЛ не вбачив того, як сімейна ситуація заявниці, її стосунки, сексуальна орієнтація чи вибір одягу й об'єкт її художньої та культурної діяльності могли б бути відповідними для оцінки правдивості її слів та кримінальної відповідальності обвинувачених. Тому Суд не міг дійти висновку, що таке втручання у приватне життя заявниці та її репутацію було виправдане необхідністю забезпечити реалізацію обвинуваченими свого права на захист.

ЄСПЛ дійшов висновку, що позитивні зобов'язання захищати ймовірних жертв гендерно зумовленого насильства також накладають обов'язок захищати їхню репутацію, гідність і приватне життя, зокрема шляхом нерозголошення особистої інформації та відомостей, що не стосуються обставин. Крім того, таке зобов'язання є невід'ємною частиною судової функції та впливає з національного права, а також різних міжнародних документів. Відповідно, право суддів вільно висловлювати свої думки в рішеннях, що є проявом дискреційних повноважень судової влади та принципу незалежності правосуддя, обмежене обов'язком захищати репутацію та приватне життя осіб, які звертаються до судів, від необґрунтованого втручання.

ЄСПЛ встановив, що використані апеляційним судом мова та аргументи відображають існуючі в італійському суспільстві упередження про роль жінки, і, судячи з усього, були перешкодою для забезпечення ефективного захисту прав жертв гендерно зумовленого насильства, незважаючи на належне правове регулювання.

ЄСПЛ переконаний у тому, що кримінальне провадження та покарання відіграють ключову роль в інституційній реакції на гендерно зумовлене насильство та в боротьбі з гендерною нерівністю. Тому надзвичайно важливим було те, щоб судові органи влади уникали відтворення сексистських стереотипів у судових рішеннях, ігнорування гендерно зумовленого насильства та піддання жінки вторинній віктимізації роблячи осудливі й такі, що викликають відчуття вини, коментарі, здатні підірвати довіру жертв до системи правосуддя.

Насамкінець, визнаючи, що національні органи влади в цій справі намагалися забезпечити проведення розслідування та судового розгляду у спосіб, сумісний з їхніми позитивними зобов'язаннями за статтею 8 Конвенції, Суд дійшов висновку, що права та інтереси заявниці за цією статтею Конвенції не були належним чином захищені, з урахуванням формулювання рішення Апеляційним судом. Із цього слідувало, що національні органи влади не захищали заявницю від вторинної

віктимізації в ході всього провадження, в якому формулювання рішення суду відіграло надзвичайно важливу роль, особливо з огляду на його публічний характер.

Тому було порушено статтю 8 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене палатою 27 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 10 КОНВЕНЦІЇ (СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ)

AKDENİZ AND OTHERS v. Turkey (№ 41139/15, 41146/15)

Обставини справи

Ця справа стосувалася тимчасової судової заборони на розповсюдження та публікацію (в будь-якому джерелі) інформації про парламентське розслідування тверджень про корупцію стосовно чотирьох колишніх міністрів, яке було розпочато після операції, проведеної поліцією міста Стамбула та прокуратурою 17 і 25 грудня 2013 року.

Заявники, Г. (відомий журналіст), А. та Ал. (двоє вчених, які є популярними користувачами платформ соціальних мереж), клопотали перед судом про зняття цієї заборони, посилаючись на свободу розповсюджувати інформацію та ідеї, а також на своє право отримувати інформацію. Конституційний суд відхилив їхнє клопотання з підстав відсутності статусів потерпілого, адже заборона не стосувалася безпосередньо або особисто їх.

На час подій у справі заявник А. був професором права юридичного факультету Університету Білгі; заявник Ал. був помічником професора права факультету політичних наук Університету Анкари і керівником Центру з прав людини цього університету; заявник Г. був добре відомим журналістом, який працював на національному приватному телеканалі політичним коментатором та ведучим новин.

У травні 2014 року на підставі пропозиції 77 депутатів Великі національні збори Туреччини вирішили розпочати парламентське розслідування та створили Парламентську Комісію з Розслідування тверджень про корупцію стосовно чотирьох колишніх міністрів після широкомасштабної операції поліції міста Стамбула та прокуратури 17 та 25 грудня 2013 року.

Уряд вказав, що ця операція була не корупційним розслідуванням, а спробою військового перевороту, очолюваного членами організації, названої турецькими органами влади як «FETÖ/PDY».

У листопаді 2014 року Голова Комісії звернувся до прокуратури міста Анкари з клопотанням про накладення тимчасової заборони на публікацію та розповсюдження в ЗМІ, телебаченні, радіо та мережі «Інтернет» будь-якої інформації про парламентське розслідування.

Декілька днів потому Міровий Суддя Анкари задовольнив клопотання, ухваливши рішення про заборону публікації та розповсюдження інформації з підстав того, що робота Комісії була конфіденційною і що публікація такої інформації може порушити конфіденційність розслідування та репутації осіб, яких

це стосувалося. Заявники А. та Ал. оскаржили це рішення, вказуючи, що заборона порушувала їхні права на свободу вираження поглядів та справедливий суд.

Їхня скарга була відхилена.

У грудні 2014 року троє заявників подали індивідуальну заяву до Конституційного суду, яка була відхилена з підстав того, що заявники не мали статусу потерпілих для оскарження відповідного рішення, оскільки кримінальне розслідування їх не стосувалось і вони не були ані особисто, ані безпосередньо під впливом цього заходу.

Посилаючись на статтю 10 Конвенції, заявники скаржилися, що тимчасова заборона мирового судді на публікацію та розповсюдження інформації про парламентське розслідування становила необґрунтоване порушення їхнього права на свободу отримувати та поширювати інформацію.

Посилаючись на статтю 6 та статтю 13 Конвенції, заявники скаржилися на несправедливість провадження.

Оцінка Суду

Характер та обсяг заборони

Уряд стверджував, що предметом цієї справи було конфіденційне проведення кримінального розслідування. Уряд вказував, що принцип таємниці судових розслідувань закріплений у міжнародному праві і що оскаржуваний захід мав за мету забезпечення дотримання цього принципу. Він аргументував, що ця справа не була пов'язана з будь-якими питаннями свободи вираження поглядів чи свободи ЗМІ.

Суд підкреслив, що необхідність у захисті таємниці розслідувань у його усталеній практиці не ігнорувався. Він відзначив, що не погоджувався з аргументом Уряду. Справді, він вважав, що сам по собі захід, який полягає в забороні можливої публікації та розповсюдження інформації за допомогою будь-яких засобів, порушувало питання про свободу вираження поглядів.

ЄСПЛ підкреслив, що оскаржувана заборона, яка мала надто широкий обсяг, охоплювала не лише друковану чи візуальну інформацію, а й будь-які види інформації, опублікованої в інтернеті, становила превентивний захід, була прийнята в межах парламентського розслідування, направлена на запобігання можливих публікації та розповсюдженню інформації. Суд зазначив, що цей захід охоплював практично всі аспекти триваючого розслідування.

ЄСПЛ підкреслив, що таємниця розслідування як принцип, застосовний на етапі розслідування, автоматично не має наслідком таку заборону, проте цей принцип накладає загальний обов'язок не розголошувати конфіденційні факти про розслідування. Дійсно, в праві Туреччини стаття 285 Кримінального кодексу передбачає покарання за порушення таємниці розслідування постфактум, хоча

й не передбачає будь-якої загальної заборони на публікацію змісту заходів, вжитих у ході окремого розслідування. Тому це положення гарантувало право публікувати інформацію про кримінальне розслідування, при дотриманні меж права на розповсюдження інформації.

Наслідки заборони з точки зору прав заявників

Заявники вказували, що оскаржувана заборона не дозволяла їм поширювати свої ідеї та інформацію про розслідування, яке отримало широке висвітлення та було досить актуальним. Вони вважали, що Суд має розглянути їх як «суспільних наглядачів» та визнати їхній статус «жертв». Вони також вказали, що їхнє власне право отримувати інформацію було порушено, оскільки їм було відмовлено в її отриманні.

Щодо журналістки Г. Суд міг погодитися з тим, що на її свободу поширювати інформацію та ідеї вплинуло оскаржуване рішення, оскільки вона не могла, навіть упродовж короткого періоду, публікувати чи поширювати інформацію або ділитися своїми думками з актуальних питань, які мали привертати до себе значну увагу суспільства. У цьому висновку особливу вагу надано, зокрема, факту того, що на час подій Г. була політичним оглядачем та ведучою новин на національному телеканалі. Крім того, варто нагадати, що збір інформації, який є невід'ємною частиною свободи ЗМІ, також розглядається як важлива попередня умова для роботи журналіста. Суд уже в багатьох випадках вказував, що перешкоди, направлені на обмеження публікації інформації, можуть утримувати осіб від роботи в ЗМІ чи інших пов'язаних сферах, від розслідування певних питань, що становлять суспільний інтерес.

Що стосується дебатів з питання суспільного інтересу, то такий вид заходу був здатен стримати журналістів від свого внеску до публічних обговорень питань, важливих для суспільного життя.

Стосовно заявників А. та Ал. Суд вказав, що лише факт того, що ці двоє заявників (як і інші громадяни Туреччини) зазнали непрямих наслідків оскаржуваного заходу, був недостатнім, щоб заявити про статус «жертв» в розумінні статті 34 Конвенції.

Очевидно, що з урахуванням того факту, що рішення про накладання тимчасової судової заборони було направлено не лише на професійних працівників традиційних медіа, а й на інтернет-користувачів, таких як блогери та популярні користувачі соціальних мереж, заявники А. та Ал. могли законно стверджувати, що вони зазнали непрямих наслідків оскаржуваного заходу. Утім Суд знову нагадав, що «чисто гіпотетичні ризики» для заявника зазнати стримувального впливу були достатніми для того, щоб розцінювати це втручання в розумінні статті 10 Конвенції. У цій справі упродовж короткого періоду дії заходу двом заявникам ніколи не заборонялося коментувати розслідування в прямому ефірі в будь-якій формі, що ними не оскаржувалося.

Щодо права на доступ до інформації Суд повторив, що університетські дослідники та автори робіт з питань, що становлять суспільний інтерес, також користуються високим рівнем захисту. Крім того, академічна свобода не обмежується університетами чи науковими дослідженнями, а поширюється на право вчених вільно висловлювати свою точку зору та думки, навіть спірні або непопулярні, у своїх сферах досліджень, професійного досвіду чи компетенції. Проте заявники в цій справі не скаржилися на будь-яку відмову в доступі до певної інформації, яка могла бути їм потрібною. Крім того, нічого не вказувало на те, що оскаржуваний захід був направлений чи порушував академічну свободу заявників.

Тому заявники А. та Ал. скаржилися на загальний захід, який запобігав ЗМІ та іншим медіа поширювати інформацію стосовно конкретних аспектів парламентського розслідування. Суд узяв до уваги, що сам факт того, що заявники А. та Ал. як науковці та популярні користувачі соціальних мереж зазнали непрямих наслідків відповідного заходу, був недостатнім для визначення їх як «жертв» в розумінні статті 34 Конвенції. Дійсно, ці заявники не продемонстрували обсяг / масштаб, у який оскаржувана заборона безпосередньо на них вплинула. З урахуванням того, що скарга заявників була несумісною *ratione personae* з положеннями Конвенції, Суд більшістю голосів визнав її неприйнятною.

Стаття 10 Конвенції: свобода вираження поглядів заявниці Г.

ЄСПЛ вказав, що оскаржуване рішення суду, яке становило превентивний захід, направлений на заборону подальшого розповсюдження та публікації будь-якої інформації, мало серйозні наслідки для реалізації заявницею свого права на свободу вираження поглядів з актуального питання.

ЄСПЛ підкреслив, що правову основу оскаржуваного заходу, прийнятого мировим суддею Анкари, складала Правило 110 § 2 Процесуальних Правил та стаття 3(2) Закону про медіа. Суд додав, що питання, яке виникло в цій справі, полягало в тому, чи існувало чітке та конкретне положення, на основі якого заявниця могла б будувати свою поведінку в цій сфері на час прийняття оскаржуваного заходу.

ЄСПЛ підкреслив, що рішенням від 11 липня 2019 року, опублікованому в Офіційній Газеті 17 вересня 2019 року, Конституційний суд розглянув правову підставу заборони публікації, прийнятої мировими суддями та встановив порушення права на свободу вираження поглядів та свободи ЗМІ з підстави того, що відповідне втручання не відповідало вимогам законності.

Конституційний суд у своєму рішенні вказав, що «стаття 3(2) Закону про ЗМІ передбачає превентивні заходи стосовно свободи преси. Не оскаржувалося те, що це положення формально становить закон. Проте в цьому розділі не містилося положень, які б дозволяли звернення до заборони публікації як превентивного заходу. Відповідно, в тих випадках, коли в межах кримінального провадження ухвалюється рішення про заборону публікації, правові наслідки дій та фактів,

а так само обсяг повноважень органів влади не можуть вважатися визначеними з будь-яким ступенем визначеності. Із цього слідує, що другий пункт статті 3 Закону про ЗМІ не відповідав вимозі "передбачуваності" та "чіткості" стосовно заборони публікації в межах кримінального розслідування..».

Крім того, Конституційний суд розглянув питання того, чи могла стаття 28 § 5 Конституції, що дозволяла застосування заборони на публікацію, забезпечити правову основу оскаржуваного заходу, і дійшов висновку, що ні.

Тому Суд схвалив висновок Конституційного суду стосовно правової основи оскаржуваного заходу. Він вказав, що за цих обставин оскаржуване втручання було позбавлене «правової основи» для цілей статті 10 Конвенції, а тому перешкоджало заявниці користуватися достатнім рівнем захисту, як того вимагає верховенство права в демократичному суспільстві. Тому було порушено статтю 10 Конвенції щодо заявниці Г.

Висновок

Порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів) щодо заявниці Г.

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 4 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

KILIN v. Russia² (№ 10271/12)

Обставини справи

Справа стосувалася судового розгляду й засудження заявника за поширення екстремістських матеріалів. Заявникові було пред'явлено обвинувачення в розміщенні ймовірно расистського характеру відео- й аудіофайлів за участю неонацистів, расистських епітетів та осіб ймовірно кавказького походження і закликів до екстремізму в популярній соціальній мережі.

Заслухавши низку свідків в ході відкритого судового розгляду, мировий суддя визнав заявника винним за пред'явленим обвинуваченням і призначив покарання у вигляді 18 місяців позбавлення волі умовно.

Розгляд апеляційної скарги заявника в апеляційному суді відбувався в режимі закритого судового розгляду. Щодо цього суд вказав, що оскільки злочин, у вчиненні якого було визнано винним заявника, входив до переліку злочинів проти основ конституційного режиму та національної безпеки, закритий режим судового розгляду був потрібним для забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у провадженні.

Унаслідок такого перегляду апеляційний суд призначив заявникові покарання у вигляді 18 місяців позбавлення волі умовно; установив випробувальний термін, упродовж якого заявник повинен був регулярно звітувати перед органом, який здійснює нагляд за виконанням покарань, разом із заборonoю зміни місця проживання чи навчання без повідомлення про це цього ж органу. Суд зіслався на характер правопорушення, ступінь небезпеки для суспільства, обставини, що обтяжують покарання, факт відсутності судимостей, вік заявника і його характер.

У результаті розгляду касаційної скарги вирок щодо заявника було залишено без змін. У своєму рішенні Регіональний суд не уточнював, чому судовий розгляд проводився відкрито.

У своїй скарзі до суду заявник вказував, що його кримінальне засудження порушувало статтю 10 Конвенції; крім цього, заявник стверджував про порушення його права на справедливий суд у зв'язку з проведенням закритого судового розгляду в апеляційному суді.

Оцінка Суду

Стаття 10 Конвенції

Хоча заявник заперечував те, що він був користувачем відповідної соціальної мережі, і стверджував, що оскаржувані аудіо- та відеоматеріали опублікували інші

² Підготовку огляду цього рішення здійснила Корнієнко Ксенія В'ячеславівна.

особи, Суд виходив з припущення, що мало місце «втручання» у його право на свободу вираження поглядів, яке було передбачене законом.

Що стосується питання того, чи переслідувало втручання «легітимну мету» Суд не переконався в тому, що інтереси національної безпеки, територіальної цілісності і громадського порядку стосувалися цієї справи. Проте Суд дійшов висновку, що кримінальне переслідування заявника може розглядатись як таке, що направлене на запобігання заворушенням чи злочинам, і для захисту «прав інших осіб», особливо гідності осіб неросійської національності, зокрема азербайджанців. На думку Суду, розпалювання ворожнечі між етнічними групами шляхом закликів до насильства може заподіяти шкоду всім залученим групам й іншим верствам населення.

Далі Суд мав визначити, чи було кримінальне засудження «необхідним у демократичному суспільстві». Раніше Суд брав до уваги намір чи мету заявника, зокрема в тих випадках, коли це міркування було складовою частиною аргументації кримінальних судів (див. e.g. *Jersild v. Denmark*, 15890/89, 23 вересня 1994 року). У зв'язку із цим Суд також узяв до уваги позиції Європейської комісії проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) про те, що в деяких випадках особливість використання «висловлювань ненависті» полягало в тому, що вони можуть мати за мету підбурювання або, як можна обґрунтовано очікувати, бути результатом підбурювання інших до вчинення актів насильства, залякування, ворожості чи дискримінації осіб, проти яких вони направлені.

Заявника було обвинувачено стосовно такого типу «підбурювання», і його засудження обґрунтовувалося міркуванням, що його дії були направлені на підбурювання до насильства. Відповідне положення Кримінального кодексу, як видається, не вимагало будь-якої оцінки ризику шкідливих наслідків, оскільки було достатньо встановити прямий умисел обвинуваченого і його фактичну мету в підбурюванні (заклику) інших осіб до здійснення екстремістської діяльності; в цій справі йшла мова про розпалювання етнічної ворожнечі та порушення прав осіб неросійської національності шляхом вчинення проти них насильницьких дій. Висновок про винуватість заявника обґрунтовувався двома міркуваннями: по-перше, висновком, що зміст матеріалів третьої сторони містив заклики, спрямовані на розпалювання етнічної ворожнечі і порушення прав та свобод осіб неросійської національності на основі їх етнічної приналежності; і, по-друге, низкою ознак з приводу поведінки заявника щодо його ставлення до змісту, оскільки заявник вирішив зберігати мовчання в ході кримінального провадження.

Для оцінки ваги зацікавленості заявника в реалізації своєї свободи вираження поглядів Суд мав з'ясувати характер його висловлювань. Суд дійшов висновку, що обмін контентом з третіми особами через платформи соціальних медіа є поширеним способом комунікації та соціальної взаємодії, який не завжди переслідує будь-яку конкретну комунікативну ціль / цілі, особливо якщо особа

не супроводжує його певним коментарем чи інакше висловлює своє ставлення до змісту. Це не виключає того, що такий акт поширення певного змісту може сприяти підвищенню рівня поінформованості громадян. Заявник не зайняв жодної позиції стосовно своєї участі і мотивації в тому, що зробив оскаржуваний матеріал доступним за допомогою свого акаунту в соціальній мережі. Національні суди встановили, що заявник висловив інтерес до того, що можна було б описати як націоналістичні ідеї і заявник не оскаржував цього висновку як на національному рівні, так і в Суді. Не було жодних ознак того, що дії заявника супроводжувалися будь-яким твердженням, до прикладу, викриттям його ставлення до спірного матеріалу. Посилаючись на висновок експерта, факт того, що за завантаженням відео слідувало завантаження схожого контенту, показання свідків, прослуховування телефонних розмов, апеляційний суд дійшов висновку, що комунікативний намір заявника складався із заклику до насильства, направлено на розпалювання етнічної ворожнечі та порушення прав і свобод осіб неросійської національності. Суд не вбачив підстав вважати, що, завантажуючи спірний матеріал до свого акаунту та роблячи його доступним для інших користувачів, заявник зробив свій внесок або принаймні мав намір здійснити свій внесок до обговорення будь-якого питання, що становить суспільний інтерес.

Що стосується оскаржуваного відео, то його назва відповідала назві добре відомої кінематографічної роботи, яку можна визначити як «псевдодокументальна». Експерти дійшли висновку, що спірний уривок був відзнятий у цьому жанрі і відображав у межах сюжету процес зйомки пропагандистського відео. Проте Суд не вбачив підстав вважати, що дії заявника з поширення спірного відео були (направлені) засобами його власного художнього вираження сатиричного соціального коментаря. Водночас ідея фільму більше не була очевидною в жодній формі, відео було представлено окремо від загального контексту фільму й без жодного контексту чи коментарів. На думку Суду, звичайний глядач може неправильно зрозуміти суть відео (а саме висміювання пропагандистських методів з расистським спрямуванням). Суд погодився з висновком національних судів про те, що відео могло бути розумно сприйняте як таке, що розпалює етнічну ворожнечу, закликаючи до насильства щодо осіб азербайджанської національності й порушення їхніх прав і свобод; це саме можна сказати і про аудіоматеріал.

З урахуванням наведеного вище і зважаючи на расистський характер матеріалу та відсутність будь-якого коментаря з приводу його змісту, національні суди переконливо продемонстрували, що спірний матеріал спрямовувався на розпалювання етнічної ворожнечі, насамперед враховуючи явний намір заявника домогтися вчинення пов'язаних із цим актів нетерпимості чи ненависті.

Матеріал було завантажено до соціальної мережі за допомогою інтернету, що зробило його доступним. Доступ до матеріалу залежав від додавання користувачем акаунту свідків як «друзів»: доступ до матеріалів могли отримати

близько 50 осіб. Разом із цим Суд не виключає того, що спільне використання такого змісту в такий спосіб в межах онлайн-групи осіб (навіть відносно невеликої) може посилити ефект радикалізації та посилення односторонніми своїми ідеями, не піддаючись будь-яким критичним обговоренням чи різним думкам.

Хоча не було жодних ознак того, що спірний матеріал був опублікований за складних соціальних або політичних умов чи в період, коли загальна безпекова ситуація в Росії була напруженою, ці елементи не мали вирішального значення: обґрунтування національних судів на основі кримінального наміру заявника можна розцінити як достатнє і відповідне.

Зрештою, характер та суворість застосованих покарань (18 місяців позбавлення волі умовно з такою ж тривалістю випробувального строку разом з деякими обов'язками) за цих конкретних обставин були пропорційними.

Тому порушення статті 10 Конвенції в цій справі не було.

Пункт 1 статті 6 Конвенції

Суд не виключав, що міркування безпеки стосовно (загрози) фізичній недоторканості особи може належати принаймні до одного з легітимних інтересів у виключенні представників медіа і громадськості повністю чи частково від участі у судовому розгляді. Згідно з російським законодавством таке виключення розглядається як один з таких захисних заходів у цьому контексті.

При цьому Суд не переконався в тому, що рішення про розгляд скарги у формі закритого судового засідання «суворо вимагалось», оскільки вид правопорушення, за вчинення якого заявник постав перед судом, передбачався в розділі Кримінального кодексу щодо правопорушень проти основ конституційного режиму і національної безпеки. Сам по собі цей факт не був достатнім для висновку, що безпека невстановлених осіб, які брали чи мали намір брати участь у розгляді скарги, була поставлена під загрозу. Апеляційний суд не навів жодних фактичних елементів чи правових аргументів для виправдання проведення закритого судового розгляду: в цьому зв'язку мировий суддя розглядав справу відкрито, і жодних міркувань безпеки не виникало.

ЄСПЛ відзначив, що: суд касаційної інстанції дійшов висновку, що процесуальні права заявника не були порушені з огляду на закритий розгляд скарги заявника у світлі публічного розгляду мировим суддею; захист не оскаржував рішення про проведення закритого судового розгляду; у своїй касаційній скарзі сторона захисту не навела переконливих аргументів про те, що проведення закритого судового розгляду справи суттєво завдало шкоди правам сторони захисту. Водночас (не)порушення права сторони захисту на публічний судовий розгляд у зв'язку з виключенням громадськості і преси не обов'язково пов'язане з наявністю будь-якої шкоди реалізації стороною захисту своїх процесуальних прав, зокрема тих, що захищені пунктом 3 статті 6 Конвенції (право на захист). Публічний розгляд

справи мировим суддею так само не має мати висновком порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Було недоцільним відмовлятися від усного (й тому публічного) судового розгляду скарги, адже заявник вже мав такий судовий розгляд в суді першої інстанції. У зв'язку із цим після усного судового розгляду, апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове про засудження заявника.

Зрештою, не стверджувалося, що ймовірно порушення права заявника на публічний розгляд його справи апеляційним судом було виправлено в ході розгляду справи в суді касаційної інстанції.

Тому було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Порушення статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 11 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

HALET v. Luxembourg (№ 21884/18)

Обставини справи

Ця справа стосувалася кримінального засудження заявника у справі Luxleaks за розголошення / розкриття податкових документів стосовно деяких клієнтів його роботодавця.

На час подій у справі заявник працював у компанії PricewaterhouseCoopers (PwC), що надає послуги з аудиту, консультації з податків та управління бізнесом. Ця діяльність передбачає підготовку податкових декларацій від імені клієнтів та звернення до органів влади з проханнями про надання попередніх податкових консультацій. Ці консультації, відомі також як «попередні податкові угоди» (*advance tax agreements*), стосувалися застосування податкового законодавства до майбутніх угод. У період між 2012 та 2014 роками різними ЗМІ були опубліковані декілька сотень попередніх податкових висновків та податкових декларацій, підготовлених PwC. В опублікованих документах висвітлювалася практика укладення в період з 2002 по 2012 роки досить вигідних податкових угод між PwC від імені багатонаціональних компаній і податковими органами Люксембургу.

Внутрішнім розслідуванням у PwC було встановлено, що у 2010 році, коли аудитор А. Д. мав намір піти з компанії, ним було скопійовано 45 000 сторінок конфіденційних документів, зокрема 20 000 сторінок податкових документів, що відповідали 538 попереднім податковим висновкам. На прохання журналіста ці документи були передані йому влітку 2011 року.

У межах другого розслідування, проведеного PwC, було встановлено, що в травні 2012 року, після опублікування ЗМІ деяких з попередніх податкових висновків / постанов, скопійованих А. Д., заявник скотактував із журналістом І. П. та запропонував йому передати додаткові матеріали. У період із жовтня по грудень 2012 року було передано 16 документів (14 податкових декларацій та два супровідні листи). Деякі з них журналіст І. П. використав у телевізійній програмі «Cash Investigation», що транслювалась у червні 2013 року. У листопаді 2014 року ці документи були також опубліковані в інтернеті асоціацією журналістів, відомою як Міжнародний консорціум журналістів-розслідувачів (International Consortium of Investigative Journalists).

У результаті порушеного кримінального провадження за заявою PwC А. Д. та журналіст І. П. були виправдані. Проте заявника було засуджено апеляційним судом до штрафу в 1000 євро та зобов'язано сплатити символічну суму в 1 євро відшкодування моральної шкоди PwC. Апеляційний суд у своєму рішенні вказав, що розкриття документів, віднесених до професійної таємниці, заподіяло шкоду роботодавцеві заявника, яка переважила загальний інтерес. Заявник подав касаційну скаргу, проте вона була відхилена в січні 2018 року.

Посилаючись на статтю 10 Конвенції, заявник вказував, що його засудження після розкриття ним 16 документів, підготовлених його роботодавцем РwС, журналісту становило непропорційне втручання в його право на свободу вираження поглядів.

Оцінка Суду

Нагадуючи про те, що стаття 10 Конвенції поширюється на професійну сферу, зокрема тоді, коли відносини між роботодавцем та працівником регулюються приватним правом, Суд дійшов висновку, що засудження заявника становило втручання для цілей статті 10 Конвенції. Однак Суд відповідно до напрацьованих критеріїв перевірів, чи досягалося таке втручання ступеня порушення відповідної статті.

Суд також підкреслив, що не оскаржувалося те, що це втручання було «передбачене законом» та переслідувало «легітимну мету», оскільки заявник був засуджений за вчинення різних правопорушень, передбачених Кримінальним кодексом, і мета обвинувачення та покарання за ці злочини полягала в запобіганні розголошенню конфіденційної / службової інформації та захисту репутації його роботодавця – РwС.

Стосовно того, чи було втручання «необхідним у демократичному суспільстві», Суд передусім зазначив, що його завдання полягає в оцінці того, чи була ця справа викривальною для цілей усталеної практики Суду, в якій принципи, встановлені у справах *Guja v. Moldova* та *Heinisch v. Germany*, були застосовними. У зв'язку із цим Суд, по-перше, відзначив, що між заявником та його роботодавцем, РwС, був зв'язок підпорядкування, що тягне за собою обов'язок проявляти лояльність, стриманість та розсуд зі свого боку. Цей обов'язок є особливою рисою поняття викриття (*whistleblowing*) для цілей усталеної практики Суду. По-друге, заявник скотактував із журналістом задля розголошення конфіденційної / службової інформації, що була отримана в межах його робочих відносин. Беручи до уваги те, що між діями заявника та заявниками у справах *Guja v. Moldova* та *Heinisch v. Germany* (обидві цитовані вище) існують паралелі, Суд встановив, що заявник має розглядатись як викривач для цілей усталеної практики Суду.

Далі Суд мав з'ясувати, чи було дотримано принципів, встановлених у справі *Guja*. Суд відзначив, що в цій справі лише п'ятий та шостий критерії, встановлені цією прецедентною практикою, були спірними.

Щодо **п'ятого критерію** (урівноваження інтересу суспільства в отриманні інформації зі шкодою, завданою роботодавцеві розголошенням інформації) ЄСПЛ відзначив, що, на думку національних судів, розголошення заявником документів, які становили професійну таємницю, завдало шкоди РwС, зокрема в результаті її завдання такої репутації компанії та втрати довіри клієнтів до механізмів

внутрішньої безпеки, переважувало загальний інтерес. Тому, урівноважуючи відповідні інтереси, суди надавали більшого значення шкоді, завданій PwC, аніж інтересу у викритті інформації заявником.

На думку Суду, не можна оскаржувати той факт, що PwC була завдана шкода в силу самого факту широкого висвітлення спору / скандалу, що виник у зв'язку зі справою Luxleaks. Висвітлення в ЗМІ підтвердило, що компанія «пережила важкий рік» після того, як стало відомо про цю справу. Проте знову ж таки, за інформацією ЗМІ і не оскаржуваного факту, після завершення первинного важкого періоду в компанії спостерігалось збільшення кількості змін кадрів разом зі значним збільшенням кількості працівників. Тому варто було встановити, чи була завдана репутації компанії шкода реальною та відчутною. Суд дійшов висновку, що хоча, без сумніву, PwC зазнала збитків у короткостроковій перспективі, факту заподіяння шкоди компанії в довгостроковій перспективі не було.

Далі Суд розглянув обґрунтування національних судів стосовно інтересу в інформації, розголошеній заявником. У зв'язку із цим Апеляційний суд відзначив, що розголошення інформації заявником стосувалося лише податкових декларацій, у яких не йшлося про відношення податкових органів до цих компаній. На думку Апеляційного суду, у заявника не було жодних вагомих підстав для розголошення службової інформації на той час, коли практика ухвалення попередніх податкових постанов / висновків вже була розкрита А. Д. Апеляційний суд уточнив, що хоча розкриті заявником документи становили певний інтерес для самого журналіста, вони не містили жодної суттєвої, раніше не відомої інформації, яка могла б знову розпалити обговорення питання ухилення від сплати податків чи сприяти такому обговоренню.

На думку Суду, Апеляційний суд навів детальні причини для своїх висновків стосовно п'ятого критерію, встановленого у справі *Guja*. Тому Суду будуть необхідними вагомі причини для заміни думки національних судів своєю думкою. Ця ситуація не застосовувалась у цій справі з огляду на такі причини.

Апеляційний суд ретельно оцінив зацікавленість заявника в розголошенні інформації, ретельно вивчивши її зміст та наслідки з точки зору податкової практики багатонаціональних компаній. У цьому контексті суд визнав, що розкриття інформації становило загальний інтерес. Суд навіть узяв до уваги вплив цієї інформації, визнавши, що вона здатна викликати «занепокоєння та шок людей». Однак Апеляційний суд вказав, що інтерес у розголошенні заявником інформації мав менше значення, аніж шкода, завдана PwC, після того як встановив, що ці розголошення не мали великого значення. Дійшовши такого висновку, суд відзначив, що документи не надавали жодної інформації, що була б життєво необхідною, новою чи раніше невідомою. На думку Суду, ці три характеристики – «життєво необхідна, нова і раніше невідома» – були включені до вичерпного обґрунтування Апеляційного суду стосовно п'ятого критерію для урівноваження

приватних та публічних інтересів. За інших обставин ці поняття можуть вважатися надто вузькими, проте в цій справі вони слугували разом з іншими взятими до уваги Апеляційним судом елементами для висновку про те, що розголошення заявником інформації не мало достатнього інтересу для урівноваження шкоди, завданої РwС.

Суд дійшов висновку, що Апеляційний суд обмежився ретельним вивченням доказів у світлі критеріїв, установлених у прецедентній практиці Суду, до того як дійти висновку, що розкриті заявником документи не мали достатнього інтересу в його виправданні. На думку Суду, факт того, що А. Д. було виправдано на основі застосування таких самих критеріїв усталеної практики Суду, підтвердив, що національні органи влади провели ретельний розгляд при оцінці відповідних інтересів.

Щодо **шостого критерію** (пропорційність покарання) Суд відзначив, що національні суди взяли до уваги обставину, що пом'якшує покарання, а саме «незацікавлений характер дій заявника», а тому застосували до нього покарання у вигляді досить незначної суми штрафу (1000 євро). Це можна розглядати як відносно м'яке покарання, що не могло б чинити реального стримувального ефекту на реалізацію своєї свободи вираження поглядів заявником або іншими працівниками.

Зрештою, беручи до уваги свободу розсуду Договірних Держав у цій сфері, Суд встановив, що національні суди дотримали справедливого балансу в цій справі між необхідністю захисту прав роботодавця заявника з одного боку та необхідністю захисту свободи вираження поглядів заявником з іншого. Тому в цій справі статтю 10 Конвенції порушено не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 11 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

AMAGHLOBELI AND OTHERS v. Georgia (№ 41192/11)

Обставини справи

Справа стосувалась обсягу журналістської свободи у зборі новин у зоні митного контролю на контрольно-пропускному пункті. Двоє із заявників увійшли до такої зони, брали інтерв'ю в туристів, фотографували їх та відмовилися залишати цю зону за проханням працівників митниці.

Заявники вказували, що накладення на них штрафу за здійснення такої діяльності в межах зони, контрольованої державою, становило втручання в їхні права, гарантовані статтею 10 Конвенції.

Двоє заявників є журналістами; на час подій один із них працював керівним директором видавництва «Batumelebi», інший – головним редактором щотижневої газети цього видавництва. Третім заявником є юридична особа – видавничий дім «Batumelebi».

У 2009 році офіс видавничого дому в місті Батумі отримав від місцевого населення декілька повідомлень про свавільну практику огляду, що провадиться працівниками прикордонної поліції Грузії на контрольно-пропускному пункті в селі Сарпі, що на кордоні з Туреччиною. Двоє журналістів вирішили це розслідувати і 15 серпня 2009 року перетнули державний кордон в напрямку Туреччини та повернулися назад. Після проходження паспортного контролю на контрольно-пропускному пункті в селі Сарпі заявники увійшли до зони обмеженого митного контролю, в якій особи, що прибули, заповнювали митні декларації і в якій стягувалося мито за ввіз товарів. Заявники говорили з туристами та робили фото. На прохання працівників митниці журналісти відмовилися покинути обмежену зону, посилаючись на свободу, яку мали як журналісти для виконання своєї роботи на власний розсуд.

У результаті кожного з них було оштрафовано на 1000 грузинських ларі за невиконання розпоряджень / вказівок працівників митниці і виведено з обмеженої зони. Ані обладнання, ані відзняті інтерв'ю не були конфісковані. Наступного тижня в газеті видавництва було опубліковано статтю про митні процедури та записані інтерв'ю.

На початку листопада 2009 року двоє журналістів подали судовий позов про скасування накладеної санкції, вказуючи на відсутність для цього правових підстав і на те, що їхня поведінка в зоні митного контролю жодним чином не була деструктивною, а вони просто здійснювали журналістську діяльність.

На початку лютого 2010 року Міський суд Тбілісі відхилив позов заявників як явно необґрунтований, встановивши, що двоє журналістів порушили митні правила та Митний кодекс входженням у зону без попереднього дозволу та відмовились її покидати на прохання працівників митниці. Суд повторив, що журналістів було оштрафовано не за здійснення своїх журналістських обов'язків,

і вказав, що вони мають дотримуватися тих самих правил, що й суспільство в цілому.

Пізніше двоє журналістів оскаржили висновки Міського суду; вони стверджували, що не вчинили жодних реальних порушень у зоні митного контролю, і знову повторили свою скаргу про те, що накладення штрафу є втручанням у журналістську свободу. Апеляційний суд Тбілісі підтримав рішення суду нижчої інстанції, вказавши, що оскільки журналісти увійшли до контрольної-пропускної зони з боку Туреччини, як звичайні туристи, на них поширювалися такі ж правила, як і на будь-кого іншого. Журналісти не мали права входити до зони обмеженого митного контролю без будь-якого повідомлення про це та без дозволу митниці; журналістський статус не звільняв їх від обов'язку дотримуватися закону.

29 грудня 2010 року подальшу скаргу двох журналістів Верховний суд Грузії відхилив.

Посилаючись на статтю 10 Конвенції, всі троє заявників скаржились, що накладення штрафу за збір новин у зоні обмеженого митного контролю на прикордонному контрольній-пропускній пункті становило втручання у їхні права. Вони також вказували, що сума штрафу була надмірно високою, щоб бути стримувальним фактором для журналістських розслідувань.

Оцінка Суду

Суд відзначив, що видавничий дім «Batumelebi», третій заявник, не може законно вважатися прямою або непрямою жертвою стверджуваного порушення прав інших заявників за статтею 10 Конвенції, а тому в цій частині заява була відхилена.

ЄСПЛ розглянув обставини справи з огляду на два міркування, притаманні його уставаленій практиці за статтею 10 Конвенції: цінність діяльності зі збору інформації та концепція «відповідальної» журналістики. Обмеження дослідницької та слідчої діяльності журналіста потребує ретельного вивчення з огляду на ризик для її життєво важливої волі «суспільного спостерігача» та здатності надавати точну та достовірну інформацію. Утім концепція відповідальної журналістики означає, що журналісти мають поводитися законно, в тому числі коли публічно взаємодіють з органами влади при виконанні своїх журналістських функцій.

ЄСПЛ вказав, що аргумент заявників про непередбачуваність національного законодавства детально розглянули національні суди, які керувалися тим, що Митний кодекс та Наказ 1766 Міністерства фінансів конкретно забороняли їхні дії, і рішення яких не містили жодних свавільних міркувань. ЄСПЛ не ставив під сумнів те, що оскаржуване втручання переслідувало легітимну мету запобігання безладу / заворушенням у державній прикордонній зоні.

ЄСПЛ вказав, що пункт 2 статті 10 Конвенції не гарантував повної необмеженої свободи вираження поглядів, навіть стосовно висвітлення ЗМІ інформації з питань,

що викликає серйозне занепокоєння суспільства. Зокрема, незважаючи на життєво важливу роль ЗМІ в демократичному суспільстві, журналісти в принципі не можуть бути звільнені від свого обов'язку дотримуватися звичайного кримінального права лише на тій основі, що вони є журналістами. ЄСПЛ підкреслив, що національні суди належним чином розглянули право заявників на свободу вираження поглядів, визнали їхній статус як журналістів та надали вагомі причини для своїх рішень.

Що стосується роботи заявників, то Суд не мав сумнівів у тому, що діяльність зі збору новин могла неабияк сприяти публічним обговоренням питання, що становить суспільний інтерес. Проте Суд вказав, що журналісти могли б почекати та поговорити з туристами на виході із зони чи запитати попереднього дозволу на доступ до державної контрольованої зони. Якщо вони визнали важливим спостерігати за процедурами митного оформлення інкогніто, не запитуючи попереднього дозволу, то вони все ще мають юридичне зобов'язання покинути зону, як тільки про це попросять відповідні працівники митниці. Крім цього, на жодному з етапів національного провадження заявникам не вдалося продемонструвати, що лише початкове й безпосереднє знання митних правил, засноване на їхній особистій присутності та присутності в обмеженій зоні, могло б надати цінності та достовірності тією мірою, якою це необхідно для їхньої журналістської діяльності.

З урахуванням концепції «відповідальної журналістики» Суд вважав, що заявники мали бути обізнаними та визнати всі правові наслідки незаконної поведінки. Журналісти в принципі не можуть бути звільнені від свого обов'язку дотримуватися закону лише на тій основі, що стаття 10 Конвенції надає їм захист. Припускаючи, що журналісти не мали іншого виходу, крім як зробити свій вибір між загальним обов'язком дотримуватися звичайного адміністративного права, від якого очевидно не були звільнені, та своїми професійними обов'язками, вони зробили свій вибір на шкоду обов'язкам законослухняного громадянина, і тоді найменше, що він них очікувалось, це знати та прийняти правові наслідки незаконної поведінки включно з ризиком бути підданими правовим санкціям.

Суд також визнав за необхідне відзначити, що національні органи влади не заперечували проти використання заявниками всіх інтерв'ю, записаних під час їхнього перебування в зоні митного контролю, та публікації статті про їхнє журналістське розслідування. Крім того, сума штрафу – приблизно 320 євро – не була надмірною.

Суд дійшов висновку, що національні суди розглянули це питання ретельно та у світлі усталеної практики Суду і що наведені причини в обґрунтування своїх рішень були належними. Суд не вбачив вагомих підстав для заміни власною оцінкою оцінки національних судів та вказав, що порушення статті 10 Конвенції не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 20 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 14 КОНВЕНЦІЇ (ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ)

YOCHEVA AND GANEVA v. Bulgaria³ (№ 18592/15 та 43863/15)

Обставини справи

Першій заявниці – матері-одиначці, неповнолітні діти якої не були визнані їхнім батьком, було відмовлено в наданні щомісячної грошової допомоги, що призначається сім'ям, у яких діти виховувалися одним з подружжя у разі смерті іншого. Заявниця порушувала судові провадження з перегляду рішень адміністративного органу і вказувала на наявність дискримінації, проте безуспішно.

Оцінка Суду

Стаття 35 § 3 (b) Конвенції:

Окрім фінансової вартості допомоги, скарга першої заявниці стосувалася відмови в наданні їй допомоги, в результаті чого її діти опинилися в менш сприятливому становищі, аніж діти, які виховувались одним з батьків у разі смерті другого з батьків. У зв'язку із цим постало важливе питання для першої заявниці щодо того, що було об'єктивно поставлено на карту. Однак повага до прав людини також вимагала розгляду скарги по суті, оскільки рішення органів влади щодо обов'язковості вимоги установлення особи батька для отримання допомоги мало більш широкі наслідки для права на свободу від дискримінації і права на повагу до приватного життя.

Стаття 14 Конвенції разом зі статтею 8 Конвенції

(а) Чи була заявниця у відповідно схожому чи аналогічному становищі до груп осіб, які мали право на таку допомогу

Суд відповів «так». По-перше, стосовно батьків дітей, матері яких померли, як і у випадку допомог / виплат у зв'язку з відпустками по догляду за дитиною, чоловіки і жінки перебувають в аналогічному становищі щодо сімейних допомог / виплат, призначених для підтримки сімей, у яких діти виховуються одним з батьків, який живий; вони також були «в такому ж становищі» з точки зору їхньої ролі як єдиного опікуна своїх дітей. По-друге, перша заявниця була у «відповідно схожому становищі» щодо вдів, діти яких були народжені у шлюбі, і матерів-одиначок, діти яких були визнані їхнім батьком до своєї смерті, взявши до уваги той факт, що система допомог / виплат направлена на надання постійної щомісячної підтримки сім'ям з дітьми, які з різних причин перебувають у вразливому становищі, і значенні цих груп матерів у здійсненні ролі єдиного опікуна своїх дітей.

³ Підготовку огляду цього рішення здійснила Корнієнко Ксенія В'ячеславівна.

(b) Чи була різниця у поводженні

Першій заявниці відмовили в наданні допомоги, оскільки вона не могла надати документів, які б підтверджували смерть батька дітей і те, що діти були його спадкоємцями на відміну від інших груп сімей, які могли вимагати таку допомогу, будучи у змозі надати такі документи, оскільки їхні діти мали встановлені правові зв'язки з обома батьками. Тому в цьому разі мала місце різниця в поводженні між родиною першої заявниці та іншими групами осіб.

(c) Чи обґрунтовувалася різниця в поводженні «статусом» згідно зі статтею 14 Конвенції

Перша заявниця зазнала різного поводження з двох підстав: (i) статі: оскільки материнство визначалось актом народження, переважно лише батьківство дітей могло бути невідомим; як матір дітей невідомого батька, заявниця не могла надати необхідні згідно із законодавством документи, в той час як батько-одинак дітей, мати яких померла, зазвичай мав змогу це зробити; (ii) свого сімейного стану, а саме як матері-одиначки дітей, особу батька яких не встановлено. Це було наслідком застосування відповідного національного законодавства, що охоплювало лише сім'ї з одним із батьків, інший з яких помер, що також підтверджувалося Конституційним судом.

(d) Чи була різниця в поводженні об'єктивно виправданною

За відсутності переконливих аргументів Уряду Суд указав, що він не надав розумного або об'єктивного виправдання для виключення родини заявниці із переліку сімей на отримання допомоги. Суд відзначив, зокрема, таке:

- різниця в поводженні, яка впливала із застосовного законодавства сама по собі ґрунтувалася на дуже традиційному, застарілому та стереотипному розумінні сім'ї, в якій обов'язково мали бути двоє батьків. Це не могло становити достатнє виправдання різного поводження, так само як й аналогічних стереотипів, заснованих на ознаках раси, статі, кольору шкіри чи сексуальної орієнтації;

- отримання допомоги за умови розкриття першою заявницею особистої інформації та/або вжиття заходів із визнання батьківства безпосередньо стосувалося сфери приватного життя заявниці всупереч її бажанню, є рівноцінним поставленню реалізації нею свого права на повагу до сімейного життя під умову відмови від реалізації свого права на соціальну та особисту ідентичність і психологічну недоторканість, що захищені статтею 8 Конвенції;

- за об'єктивних умов діти, батько яких невідомий, були позбавлені догляду й захисту одного з батьків так само, як і діти, один з батьків яких помер. Не можна вважати, що вони вимагають менших догляду та захисту, ніж останні, чи що вони були в кращій ситуації, без урахування широкого кола супутніх та відповідних обставин, які неминуче суттєво відрізняються в кожному конкретному випадку;

- ситуація в сім'ї першої заявниці, яка з її слів, характеризувалася повною відсутністю батька, як правило, не може вважатися для дітей благополучною / вигідною;

- тією мірою, якою із заперечень Уряду можна зробити висновок про те, що вимога встановлення особи батька слугувала захисту держави від шахрайства, Уряд на будь-якому етапі не стверджував, що перша заявниця намагалася чи мала намір обманути державу, вимагаючи виплати допомоги. Крім цього, загалом Уряд не надав жодних доказів широко розповсюдженого шахрайства чи того, як спірна політика була направлена на захист від такого шахрайства, або що стандартні заходи в боротьбі із шахрайством були неефективними;

- ані відсутність загального стандарту в системах соціальних допомог / виплат, ані широкі межі свободи розсуду у сфері соціальної й економічної політики не звільняють Держави, які прийняли програми сімейних допомог / виплат, від обов'язку надавати такі виплати без дискримінації або виправдовувати ухвалення дискримінаційних законів чи практики. Тому аргумент про неприйнятність надання допомоги категорії осіб, до яких належала й перша заявниця, у зв'язку із тим, що це призведе до більших виплат з боку держави, саме по собі не було достатнім для виправдання такої різниці в поводженні. Крім цього, з огляду на важливість заборони дискримінації та права на повагу до сімейного життя політичний аспект потенційного заходу з повної відмови від цієї виплати не міг завадити Суду розглянути цю скаргу по суті;

- Уряд не стверджував й не надав доказів тому, що невідомий батько дітей першої заявниці доглядав за ними чи надавав підтримку або іншим чином фактично брав участь у їхньому житті. Тому з урахуванням обставин цієї справи Уряд не навів наявності переконливих причин, не пов'язаних із сімейним статусом заявниці чи її статтю, для того, щоб компенсувати дискримінаційний вплив застосованого законодавства на її родину.

З урахуванням наведеного Суд дійшов висновку, що перша заявниця зазнала дискримінації за ознаками як її сімейного статусу, так і статі.

Висновок

Порушення статті 14 Конвенції (заборона дискримінації) у поєднанні зі статтею 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 11 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 3 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ (ПРАВО НА ВІЛЬНІ ВИБОРИ)

СААМАÑO VALLE v. Spain⁴ (№ 43564/17)

Обставини справи

Донька заявниці (М.) мала вади розумового розвитку. До досягнення М. 18-річного віку заявниця подала заяву про позбавлення М. дієздатності і продовження опіки над нею. Задовольняючи це клопотання, суддя суду першої інстанції також вирішив позбавити М. права голосувати. Заявниця намагалась оскаржити це рішення, проте безуспішно.

Оцінка Суду

Стаття 34 Конвенції:

ЄСПЛ відзначив, що клопотання було подане заявницею, яка діяла від імені своєї доньки М. Суд погодився з тим, що за національним законодавством заявниця реалізовувала права своєї доньки – особи з інвалідністю. Судовий процес у кожній судовій інстанції складався саме з внутрішнього провадження, ініційованого матір'ю з наміром продовжити опіку над своєю донькою: цей процес завершився визнанням її доньки недієздатною та продовженням строку опіки. Тому Суд дійшов висновку, що заявниця мала необхідну правоздатність для подачі цієї заяви. Водночас Суд керувався презумпцією того, що фактичною жертвою імовірного порушення у справі була М.

Стаття 3 Першого протоколу до Конвенції:

Позбавлення М. виборчого права

Спірний захід переслідував легітимну мету в тому, щоб лише громадяни, здатні оцінити наслідки своїх рішень і прийняти усвідомлені та розумні рішення, брали участь у державних справах. Тому Суд впевнився, що цей захід переслідував легітимну мету.

У відповідний час іспанська система не передбачала встановлення автоматичної заборони голосувати особам, які перебували під опікою за аналогічних до доньки заявниці обставин, проте урахувала фактичні здатності таких осіб для аналізу в ході судового провадження, розпочатого з метою визнання їх недієздатними. Закон передбачав позбавлення права брати участь у голосуванні лише в разі серйозних випадків інвалідності і щодо осіб, які були визнані недієздатними остаточним рішенням суду (рішення завжди підлягає перегляду з урахуванням особистих обставин), особливо вказуючи, що відповідна особа не могла реалізувати своє право голосу.

⁴ Підготовку огляду цього рішення здійснила Підгорна Дарина Юріївна.

Хоча у 2018 році це законодавство зазнало змін, аби усунути можливості обмеження осіб з інвалідністю права голосу та повернути право голосу всім особам із психічними розладами без винятків, хоча це й не означало, що попередня система була несумісною з вимогами статті 3 Першого протоколу до Конвенції.

Суд розглянув питання, чи ретельно національні суди дослідили обґрунтування обмеження прав М. у світлі принципів Конвенції. М. втратила своє право голосувати не в результаті автоматичного загального обмеження, а в результаті конкретного рішення, ухваленого в межах окремого провадження з визнання її недієздатною, порушеного за проханням її батьків (порівняйте, *Alajos Kiss v. Hungary*). Її батьки ініціювали це провадження, адже вони були обізнані, що їхня донька мала серйозні проблеми, внаслідок яких не могла самостійно керувати своїм життям. В оцінці «готовності голосувати» брали участь чотири різні судові органи. Суддя суду першої інстанції ретельно, урівноважуючи конкуруючі інтереси й оцінюючи надані в межах провадження докази і звіти, розглянув питання дієздатності доньки заявниці і дійшов висновку про необхідність його продовження і позбавлення її права голосувати, адже вона не мала когнітивних навичок, щоб зрозуміти значення голосу, і легко піддавалася впливу. Це рішення підтримали Регіональний суд, розглянувши в апеляційному порядку, і Верховний суд. Верховний суд, розглянувши скаргу заявниці по суті, установив, що рішення Регіонального суду містило ретельний аналіз справи й було правильно урівноважено відповідні інтереси. Зрештою, Конституційний суд після установлення того, що судові рішення ґрунтувалися на індивідуальній оцінці ситуації доньки заявниці і не демонстрували жодного свавілля, ірраціональності чи явної помилки, відхилив скаргу заявниці *атраго*.

Тому позбавлення М. права голосувати було пропорційним легітимній меті.

Вільне вираження народом думки

Будь-яке обмеження права голосувати має бути проаналізованим не лише з точки зору зацікавленої особи, а й з точки зору демократичного суспільства в цілому, адже право кожної особи є частиною більш широкої виборчої системи.

Кожна держава сама визначає, яким чином має забезпечуватися «вільне» вираження народом своєї думки, водночас ухваливши положення, що висловлена думка представляє думку «народу». Тоді як низка держав підкреслюють право всіх людей брати участь у виборах, решта – підкреслюють вимогу вільного та самостійного електорального вибору виборців, тим самим забороняючи особам з певними вадами розумового розвитку брати участь у виборах. Обидві системи охоплюються в межах свободи розсуду держав; у межах другої із систем умови позбавлення права голосу застосовуються лише до осіб, які фактично не можуть зробити вільний та самостійний вибір під час виборів.

З урахуванням підстав для виключення М. з виборчого процесу Суд дійшов висновку, що оскаржуваний захід не перешкоджав вільному вираженню народом своєї думки.

Висновок

Відсутність порушення статті 3 Першого протоколу до Конвенції (право на вільні вибори).

Відсутність порушення статті 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Першого протоколу до Конвенції (заборона дискримінації) та (право на вільні вибори) та зі статтею 1 Протоколу № 12 до Конвенції (загальна заборона дискримінації).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 11 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 2 ПРОТОКОЛУ № 4 ДО КОНВЕНЦІЇ (СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ)

STETSOV v. Ukraine⁵ (№ 5170/15)

Обставини справи

Справа стосувалася заборони виїзду з країни, накладеної на заявника у зв'язку з несплатою боргу, встановленого рішенням суду. Згідно із чинним на той час національним законодавством заборона не могла бути знята, допоки не буде сплачено всієї суми боргу.

У 2008 році заявник став поручителем у договорі позики між банком та комерційним підприємством.

Пізніше, після того як компанія не повернула борг за позикою, банк звернувся до заявника з позовом про стягнення частини боргу, що залишилася, та сплати штрафних платежів. У 2014 році апеляційний суд задовольнив позов банку. Того ж року до заявника було застосовано заборону на виїзд із країни, допоки він повністю не сплатить суму боргу. Остання заборона до заявника була застосована Київським апеляційним судом. У подальшому заявник декілька разів подавав заяви про зняття цієї заборони, проте всі вони були відхилені з підстав того, що заборона може бути знята лише в разі повної сплати суми боргу.

Посилаючись на статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції (свобода пересування), заявник скаржився на порушення свободи його пересування та права залишити країну.

Оцінка Суду

Стаття 2 Протоколу № 4 до Конвенції

Суд зазначив, що заявнику було заборонено виїжджати з країни щонайменше впродовж чотирьох років. Суд зробив висновок, що ця заборона, яка зачіпала право заявника на свободу пересування, була втручанням для цілей статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції. Таке втручання було передбачено законом (розділ 6 Закону «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України») і переслідувало законну мету (захист прав інших осіб).

Стосовно пропорційності втручання Суд нагадав, що навіть якщо захід обмеження свободи пересування особи спочатку був цілком обґрунтованим, він може стати непропорційним у разі його автоматичного продовження протягом тривалого періоду.

Щодо більш конкретних обмежень, застосованих унаслідок несплаченої заборгованості, Суд наголосив, що такі заходи є виправданими лише в разі,

⁵ Підготовку огляду цього рішення здійснила Підгорна Дарина Юріївна.

якщо вони переслідують мету гарантувати стягнення відповідної заборгованості. Отже, органи влади не можуть продовжувати ці обмеження на тривалий час без періодичних переглядів їх обґрунтованості.

З огляду на принцип пропорційності Суд дійшов висновку, що, окрім складності встановлення та залишення широких меж розсуду для суб'єктивності, намір самого боржника у випадках несплати боргу за рішенням суду не може бути єдиною підставою, що виправдовує оскаржуване обмеження, особливо якщо воно продовжується понад свій початково короткий період. Справді, компетентний орган держави має бути здатним пояснити, як заборона на поїздки сприятиме стягненню боргу, беручи до уваги індивідуальні обставини заявника та інші конкретні обставини справи.

Однак у цій справі, на думку національних органів влади, які ініціювали та санкціонували оскаржуваний захід, ані суд, ані державний виконавець не мали повноважень зі скасування заборони або перегляду її доцільності та ефективності. Як вбачалось із чинного на той час національного законодавства та позиції національних органів влади, після застосування заборони вона не може бути знята доти, доки заборгованість не буде повністю погашена заявником. На думку Суду, ці положення суперечили статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції.

Однак Суд узяв до відома реформу цивільно-процесуального законодавства 2017–2018 років (особлива увага була приділена статті 441 Цивільного процесуального кодексу України), що дозволяла порушувати провадження про скасування обмежень у праві виїзду за межі країни. Проте ця реформа набула чинності після подій, що стали причиною скарги заявника в цій справі.

Зважаючи на ці факти, Суд вважає, що до заявника застосовувалися заходи, які не були достатньо обґрунтованими й не могли бути переглянуті до завершення строку, встановленого датою повної виплати. Тому Суд дійшов висновку, що українська влада не виконала свої зобов'язання згідно зі статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції, а саме не забезпечила, щоб будь-яке втручання у право особи на виїзд зі своєї країни було виправданим та пропорційним обставинам від самого початку і впродовж усього строку втручання.

Висновок

Порушення статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції (свобода пересування).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 11 травня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

Terheş v. Romania (№ 49933/20)

Обставини справи

Заявник у цій справі був членом Європарламенту у 2019 році від списку Соціальної демократичної партії Румунії. На час подій він перебував у Румунії.

11 березня 2020 року ВООЗ оголосила, що світ зіштовхнувся з пандемією, спричиною коронавірусом SARS-CoV-2, що викликає хворобу, відому як COVID-19.

16 березня 2020 року Президент Румунії своїм Указом № 195/2020 запровадив 30-денний надзвичайний стан у Румунії. Указ передбачав обмеження реалізації деяких основоположних прав, зокрема і свободи пересування.

21 березня 2020 року Міністр внутрішніх справ видав указ, яким рекомендував людям не виходити з дому із 6 до 22 години і забороняв їм це робити з 22 до 6 години.

24 березня 2020 року наступним указом було заборонено всі пересування за межами житла, за винятком деяких виключних обставин. Будь-яка особа, яка залишала місце проживання, мала носити із собою документ, який підтверджував наявність законних для цього підстав. Порушення цих правил мало наслідком накладення штрафу.

14 квітня 2020 року, оцінивши ситуацію у сфері охорони здоров'я в державі, Президент Румунії видав Указ № 240/2020 про продовження надзвичайного стану на тридцять днів – до 14 травня 2020 року – із збереженням заходів, запроваджених Указом № 195/2020. Надзвичайний стан завершився 14 травня 2020 року опівночі.

Заявник вказував, що на нього особисто вплинув захід, запроваджений органами влади з 24 березня 2020 року по 14 травня 2020 року.

7 травня 2020 року заявник подав позов до Окружного суду міста Бухареста на основі пункту 4 статті 5 Конвенції (право на оперативний перегляд законності тримання під вартою). Стверджуючи про те, що його було піддано «адміністративному ув'язненню», заявник вимагав перед Окружним судом свого негайного звільнення та встановлення, що він має право залишати місце свого проживання з будь-якої причини, без надання документа, який підтверджував вагомі причини, і не ризикуючи бути покараним. Заявник просив суд невідкладно розглянути його справу та ухвалити рішення, що підлягало негайному виконанню. 10 червня 2020 року заявник звернувся до Окружного суду з проханням визнати його позов таким, що позбавлений мети у зв'язку зі зняттям карантинних обмежень.

8 та 25 травня 2020 року заявник подав заяви про перегляд указів та рішень парламенту про їх схвалення, а також другого наказу Міністра внутрішніх справ. Його заяви були відхилені з тих підстав, що відповідне законодавство не підлягало адміністративному перегляду.

17 березня 2020 року Постійний представник Румунії в Раді Європи поінформував Генерального Секретаря Ради Європи про намір Румунії застосувати

відступ від своїх зобов'язань, передбачений статтею 15 Конвенції. Надалі румунські органи влади регулярно інформували Генерального Секретаря про різні заходи, вжиті до завершення надзвичайного стану опівночі 14 травня 2020 року.

Посилаючись на пункт 1 статті 5 Конвенції, заявник вказував, що запроваджений у Румунії локдаун із 24 березня по 14 травня 2020 року, якого він мав дотримуватися, становив позбавлення свободи.

Рішення Суду

Передусім Суд відзначив, що заявник у ході провадження не посилався на статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції. Заявник намагався продемонструвати, що загальний локдаун становив позбавлення свободи, а не просто обмеження права на свободу пересування.

Задля з'ясування того, чи становив оскаржуваний заявником захід позбавлення свободи, Суд розглянув його індивідуальну ситуацію у світлі критеріїв, визначених усталеною практикою.

ЄСПЛ підкреслив, що оскаржуваний заявником захід тривав 52 дні з 24 березня по 14 травня 2020 року. Він відзначив, що жодні індивідуальні заходи до заявника не застосовувалися. Захід був загальним, застосовувався до кожного на підставі законодавчим норм, прийнятих різними органами влади в Румунії. У результаті реалізації заходу заявник мав лишатись удома, оскільки він міг покинути місце проживання лише з підстав, прямо зазначених у законі, і з відповідною формою для виходу.

ЄСПЛ зазначив, що заявник міг з різних підстав залишити своє житло та відвідати різні місця в різний час доби залежно від ситуації. Заявника не було піддано особистому спостереженню з боку органів влади, і він не вказував, що його було змушено жити в тісних умовах або позбавлено всіх соціальних контактів.

Тому з огляду на ступінь інтенсивності цей захід не може вважатися домашнім арештом.

Суд також надав значної ваги факту того, що заявник не пояснив, у чому саме полягав конкретний вплив заходу на його ситуацію. Він не стверджував, що був ув'язненим упродовж усього періоду дії надзвичайного стану. Більш загально Суд підкреслив, що заявник не надав жодної конкретної інформації, яка б описувала його фактичний досвід локдауну.

На думку Суду, ступінь жорсткості обмежень свободи пересування заявника не був таким, що загальний локдаун, уведений органами влади, міг би становити позбавлення свободи. Тому заявник не міг стверджувати, що його було позбавлено свободи в розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції.

Зрештою Суд відзначив те, що Румунія оголосила про свій намір відступу за статтею 15 Конвенції від зобов'язань, що випливають зі статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції, яка гарантує свободу руху, на яку заявник до Суду не посилався. Оскільки пункт 1 статті 5 Конвенції не був застосовним у цій справі, ЄСПЛ дійшов висновку про відсутність необхідності розглядати законність відступу, про який Румунія повідомила Раду Європи.

Суд вказав, що ця заява не була сумісною з положеннями Конвенції, а тому була відхилена.

Висновок

Скарга була відхилена.

Рішення є остаточним.

РІШЕННЯ ЄСПЛ, УХВАЛЕНІ ПРОТИ УКРАЇНИ

Стаття 3 Конвенції (заборона катування)

BARANOV AND OTHERS v. Ukraine (№ 15027/20 та 3 інших): відсутність перспективи звільнення від покарання у вигляді довічного позбавлення волі – порушення

TYMCHENKO v. Ukraine (№ 28253/11): неналежні умови ув'язнення та конвоювання між установою виконання покарань і судом; неналежний рівень медичної допомоги під час тримання під вартою, а також свавільність й необґрунтованість судового тримання під вартою разом з відсутністю належного перегляду його законності – порушення статті 3 та пункту 3 статті 5 Конвенції

DEBELYY AND OTHERS v. Ukraine (№ 7174/11 та 2 інших): жорстоке поводження із заявниками з боку працівників правоохоронних органів та відсутність ефективного розслідування цих фактів; неналежні умови ув'язнення; незафіксоване ув'язнення та надмірна тривалість досудового тримання під вартою – низка порушень Конвенції

KIRILLOV v. Ukraine (№ 64603/12): незаконне ув'язнення заявника під час розгляду кримінальних проваджень стосовно нього – порушення

Стаття 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність)

KONDRATENKO v. Ukraine (№ 9333/20): надмірна тривалість досудового тримання під вартою – порушення

Огляд рішень Європейського суду з прав людини (травень 2021 року). Рішення за період із 03.05.2021 по 31.05.2021 / Відпов. за вип.: О. Ю. Тарасенко, Д. П. Мордас, Р. Ш. Бабанли. Київ, 2021. – 69 с.

Застереження:

1. Огляд окремих судових рішень, зокрема і їх переклад, здійснюють працівники департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду з використанням матеріалів, розміщених на вебсайтах Європейського суду з прав людини:

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>;

<https://hudoc.echr.coe.int>.

2. Огляд рішень здійснено з метою ознайомлення з їх коротким змістом. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсах Європейського суду з прав людини.

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua